

Hrvatski

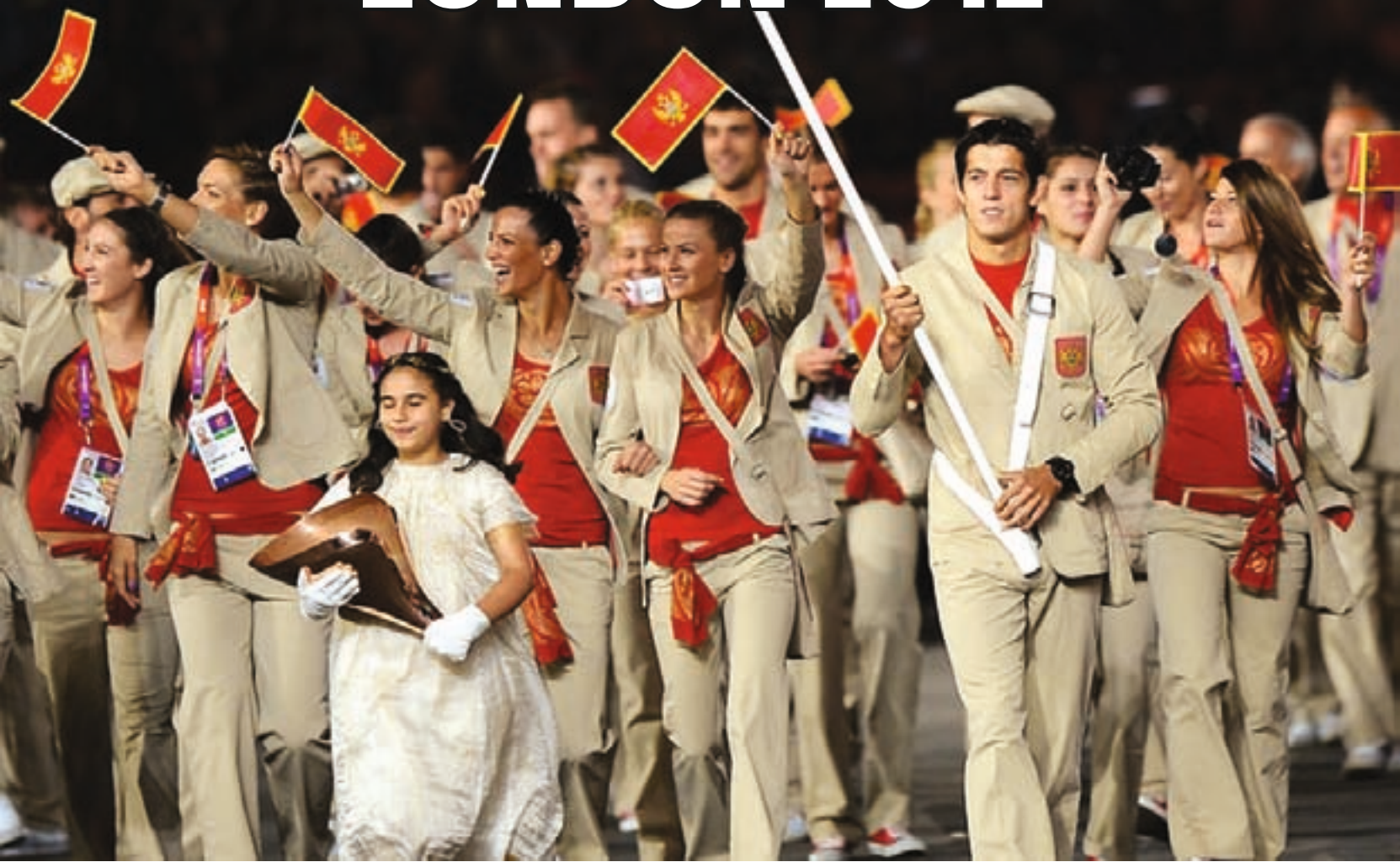
glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina X Broj 87 Srpanj 2012. ISSN 1800-5179

OLIMPIJSKE IGRE LONDON 2012

13. jul - polazište i osnova obnove državne nezavisnosti

Str. 3

Otok čuda

Str. 6

Naših prvih 35 godina

Str. 26

Poštovani čitatelji

Baš kad sam se htjela požaliti na nesnosne ljetne vrućine i gužve, prisjetila sam se tmurnih, kratkih zimskih dana, juga i kiše koja danima pada pa se čini da nikad neće prestati... i odustala sam od žalbi. Sada mi je i ova vrućina divna, i prometne gužve, i veliki broj turista koji su preplavili grad... Kad vidim ta vesela i radoznala lica dio njihove pozitivne energije prijeđe i na mene koja nisam na odmoru i radim punom parom!

Vruće ljetne dane još više su nam zagrijale Olimpijske igre. Sportaši su otišli, predstavili se svijetu i ispunili nas ponosom i radošću samim time što su zaslužili svojim rezultatima da se nađu među najboljima na planetu. Sad navijamo, strepimo, očekujemo i nadamo se medaljama! U ovom broju nudimo vam pregled svih dosadašnjih olimpijskih igara.

Crna Gora proslavila je 13. srpnja Dan državnosti nizom prigodnih manifestacija kakve zaslužuje ovaj značajan povijesni datum.

U ovom broju ponovno imamo rubriku „Poznate osobe izbliza“ u kojoj vam predstavljamo našega dragog sugrađanina, Slavka Dabinovića. Kroniku Društva, Vremeplov, uvijek freške i aktualne Botunade... ne treba posebno predstavljati. Propratili smo razne kulturne događaje i uveli dvije nove rubrike za koje se iskreno nadam da će vam se svidjeti. Riječ je o feljtonu „Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj“ i o dobro poznatim kotorskim oriđinalima.

*Vaša urednica
Tijana Petrović*

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo
Crne Gore – Kotor**

Predsjednik: **Mirko Vičević** · Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan
Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica:
Sandra Čudina · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić,
Dario Musić, Radio Dux, Reuters, Arena, arhiva HGD CG**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto Igalo**
Naklada: 800 primjeraka

Crna Gora proslavila Dan državnosti

Priredila:
Tijana Petrović

Crna Gora proslavila je 13. srpnja Dan državnosti. Ovaj datum svake godine se obilježavaju znak sjećanja na 13. srpanj 1878. godine kada je na Berlinskom kongresu priznata kao samostalna država, kao i 13. srpnja 1941. kada je počeo narodni ustanak protiv fašizma.

Praznik je obilježen nizom prigodnih manifestacija i svečanosti. Predsjednik Filip Vujanović položio je u pratnji načelnika Generalštaba vojske Crne Gore, Dragana Samardžića, vijenac na spomenik "Partizanu borcu" u spomenparku Gorica, a dan ranije priredio je svečani prijem u Plavom dvorcu na Cetinju. On je tom prilikom rekao da Crnu Goru na najbolji način simbolizuju slobodarstvo i antifašizam ujedinjeni u jedan datum, 13. srpnja - Dan državnosti. Prema njegovim riječima, ovogodišnja proslava Dana državno-

Ovogodišnja proslava Dana državnosti ima posebnu vrijednost jer se obilježava u godini u kojoj je Crna Gora počela pristupne pregovore s Europskom unijom.

sti ima posebnu vrijednost jer se obilježava u godini u kojoj je Crna Gora počela pristupne pregovore s Europskom unijom. "Pristupne pregovore s EU doživljavam, uz ispunjenje zahtjevnih standarda, i procesom dogovora antifašističke Evrope i antifašističke Crne Gore, koji prirodno vodi našem članstvu u EU", rekao je. Na prijemu na Cetinju bili su prisutni predstavnici političkog, kulturnog, znanstvenog, privrednog, javnog i sportskog života, narodni heroji i raniji najviši državni službenici, kao i predstavnici diplomatskog kora i visoki uzvanici međunarodnih organizacija i institucija.

Po naredbi predsjednika Vučevića s platoa brda Gorica ispaljeno je deset plotuna iz šest artiljerijskih oruđa. "Krajem 1941. godine mala Crna Gora uputila je Evropi veliku poruku da se snagom slobodarstva, mladosti i mudrosti mora pobijediti zlo fašizma. Zato je antifašistički 13. jul polazište i osnova obnove nezavisnosti koju smo demokratski ostvarili 21. maja 2006. godine", rekao je, između ostalog, Vučević.

Premijer Igor Lukšić otvorio je u povodu Dana državnosti nekoliko infrastrukturnih objekata u Baru i Ulcinju, dok je predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić uručio tradicionalne Trinaestojulske nagrade. Trinaestojulska nagrada za životno djelo, najveće državno priznanje, pripala je proslavljenoj svjetskoj umjetnici Marini Abramović. Godišnje Trinaestojulske nagrade pripale su režiseru Branku Baletiću, Ženskome rukometnom klubu "Budućnost" i podgoričkoj kompaniji "Plantaže 13. jul".

Crnogorski gradovi na različite načine su obilježili ovaj važan povijesni datum, a središnja proslava održana je u

Otvaranje Kotor Arta

Ublima. Tom prilikom mještanima Ubala i srednjeg platoa Kuća predan je na upotrebu primarni vodovod u čiju izgradnju je uloženo 1,6 milijuna eura. Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša istaknuo je da je prostor Kuća i kućkih planina oduvijek poznat "po tradicionalno dobrim odnosima i suživotu s komšijama različitih vjera i nacija koji poštuju i cijene velikane i istorijsko-kulturne vrijednosti". "Upravo ovdje su se vjekovima brusili neprevaziđeni primjeri čojstva i junaštva", naglasio je Mugoša i dodao da će izgradnja autoputa, čije pri-

preme ulaze u završnu fazu, pridonijeti da ovaj kraj, ali i čitava Crna Gora, u ekonomskom, turističkom i socijalnom smislu dožive radikalan preobražaj.

Na Cetinju je Dan državnosti obilježen polaganjem kamena temeljca za izgradnju sveučilišnog kompleksa u sklopu kojeg će se naći Likovna, Muzička i Dramska akademija. Kamen temeljac položili su crnogorski predsjednik Filip Vučević, gradonačelnik prijestolnice Aleksandar Bogdanović, direktor Direkcije javnih radova Žarko Živković i rektor crnogorskog Univerziteta,

Predrag Miranović. Ministrica znanosti, Sanja Vlahović, na svečanosti je istaknula da će Cetinje zahvaljujući budućem kompleksu dobiti status univerzitetskog centra i kao takvo biti prepoznato na znanstvenoj mapi Europe. Gradonačelnik Aleksandar Bogdanović izrazio je uvjerenje da će zahvaljujući novome univerzitetskom kompleksu cetinjska umjetnička akademija biti među vodećim u regiji. Vrijednost cjelokupne investicije ovog kompleksa iznosi oko 20 milijuna eura, a prostirat će se na površini od 25.000 četvornih metara.

Svečanim koncertom u povodu Dana državnosti, ispred katedrale sv. Tripuna u Kotoru, otvoreni su 11. don Brankovi dani muzike u sklopu Internacionalnog festivala Kotor Art. S Crnogorskim simfonijskim orkestrom, pod dirigentskom palicom Alekseja Šatskog, nastupili su prvi violončelist svijeta Miša Majski, violinistkinja Sarm Kim iz Južne Koreje i crnogorski pijanist Ratimir Martinović.

Turistička organizacija i Opština Budva u povodu proslave, na Trgu ispred Staroga grada, upriličili su veliki concert Emine Jahović i Sergeja Četkovića, a sve je začinio spektakularni vatromet.

Polaganje kamena temeljca - gradonačelnik Cetinja

Prijem u Plavom dvorcu

Na Dan državnosti u Bruxellesu je održana turistička promocija Crne Gore u sklopu koje je "Manneken Pis", jedan od simbola toga grada, svečano odjeven u crnogorsku narodnu nošnju. Svečano odijevanje statue zajednički su organizirale Nacionalna turistička organizacija CG, Ambasada Crne Gore u Belgiji i uprava grada Bruxellesa. Uzvanici, mnogobrojni turisti i građani Bruxellesa koji su se okupili oko fontane imali su priliku uživati u crnogorskim vinima kompanije "Plantaže", kao i probati njeeguški pršut, a distribuirane su i promotivne turističke brošure.

Crnogorsku nošnju za ovu priliku, koja je nakon ceremonije poklonjena Muzeju grada Bruxellesa, izradila je zanatska radionica "Rakočević". U skladu s tradicijom, Manneken Pis odijeva se u različite kostime nekoliko puta tjedno, a najveći broj kostima koje je do sada nosio izložen je u gradskome muzeju. Najstariji među njima datira iz 17. stoljeća.

**30. LJETNE OLIMPIJSKE IGRE U LONDONU OTVORENE
SPEKTAKULARNOM CEREMONIJOM**

Otok čuda

Zvanična maskota Olimpijskih igara je Venlok, a njegova uloga je da Igre približi najmlađima i da podstakne njihovo interesovanje za bavljenje sportovima.

Priredila:
Tijana Petrović

Spektakularnom ceremonijom nazvanom „Otok čuda“ u Londonu su 27. srpnja otvorene 30. po redu Ljetne olimpijske igre. Britanski redatelj Danny Boyle, koji je ove godine bio zadužen za ceremoniju otvorenja Olimpijskih igara, potrudio se da rodnu zemlju predstavi u najboljem svjetlu. Igre je otvorila kraljica Elizabeta II., a svečanom činu prethodili su performansi, recitacije, plesne i pjevačke točke, razne koreografije koje su predstavile razvoj Velike Britanije u različitim povijesnim epohama. Točno u 21 sat po lokalnom vremenu Brita-

Skoro 10.500 nasmijanih mladih ljudi koji su dosanjali svoj san o nastupu na Igrama pozdravljalo je ushićeni svijet i učinilo spektakl kompletnim jer su upravo oni heroji koji daju nadu i inspiraciju.

Sa ispraćaja sportista

nac Bradley Wiggins, osvajač Tour de Francea, udario je u divovsko zvono i označio početak svečane ceremonije. Uslijedile su slike tipičnoga otočnog sela iz 19. stoljeća i sjajni performansi kojima su domaćini pokazali svijetu koliko su ponosni na svoj zdravstveni

sustav te industrijska i tehnološka dostignuća. Dočarali su nam atmosferu noćnih klubova od šezdesetih godina do danas, uza zvuke Sex Pistolsa, Rolling Stonesa, Beatlesa, Davida Bowiea, Eurythmicsa, Amy Winehouse i mnogih drugih, a likovi iz dječje literatu-

re: Petar Pan, kapetan Kuka, Harry Potter, Mery Poppins, Cruella de Vil i drugi začini su ovu nezaboravnu večer.

Spektakl se nije mogao ni zamisliti bez najpoznatijega britanskog komičara Rowana Atkinsona, planetarno poznatog Mistera Beana, koji se našao na čelu Londonskoga simfonijskog orkestra u sklopu omaža otočnoj kinematografiji. Uza zvuke melodije „Vatrene kočije” Mister Bean podsjetio nas je na prepoznatljiv britanski humor i izmamio nam osmjeh na lica.

Jedan od segmenata u potpunosti je bio posvećen kraljici, koja je u petominutnom filmu pokazala svoje glumačko umijeće, rame uz rame s Danielom Craigom. Popularni James Bond dovezao je helikopterom kraljicu Elizabetu na stadion, gdje su navodno zajedno skočili padobranom. U pitanju je, naravno, bila osoba odjevena kao kraljica, a prava kraljica pojavila se na tribinama i pozdravila prisutne.

Prema tradiciji predvođeni delegacijom Grčke, na stadion su po abecednom redu ušetali sportaši iz svih zemalja sudionica ovogodišnjih Olimpijskih igara, sa zemljom domaćinom na začelju. Skoro 10.500 nasmijanih mladih ljudi koji su dosanjali svoj san o nastupu na Igrama pozdravljalo je ushićeni svijet i učinilo spektakl kompletnim jer su upravo oni heroji koji daju nadu i inspiraciju. Crnogorska delegacija, s 33 sportaša, ove godine bila je za 14 članova brojnija nego prije četiri godine u Pekingu. Predvođeni džudistom Srđanom Mrvaljevićem, koji je nosio državnu zastavu, u crveno-bež odijelima, lijepi, mladi, nasmijani i spremni da se bore za medalje, sportaši su prodefilirali na ponos i radost svih u Crnoj Gori. S tribina su ih pozdravili crnogorski predsjednik i premijer, Filip Vuja-

Crnogorska delegacija na otvaranju Igara

Džudista Srđan Mrvaljević

nović i Igor Lukšić, koji su ranije tijekom dana nazočili na prijemu kod engleske kraljice, dok im se ministar prosvjete i sporta pridružio na otvorenju.

Najstrože čuvana tajna – tko će zapaliti olimpijski plamen, ostala je nepoznanica do posljednjeg trenutka. Baklju je unio na stadion peterostruki uzastopni olimpijski šampion Steve Redgrave, a preuzelo ju je sedam mladih sportaša koje su izabrali velikani britanskog sporta. Misterij je razriješen – njih sedmero zajedno su zapalili olimpijski plamen na središtu terena Olimpijskog stadiona, a spektakularnim vatrometom praćen je povijesni događaj. Ovakav

scenarij u skladu je s motom ovogodišnjih Igara „Inspiracija generacije”, a mladi sportaši predstavljaju zalag za budućnost sporta i planeta.

Točku na ovu nezaboravnu večer stavio je čovjek koji se može pohvaliti s najviše prodanih ploča u povijesti glazbe, Paul McCartney. On je otpjevao svoje najveće hitove i „nastjerao” čitav stadion da pjeva s njim.

Dostojanstveno, svečano i spektakularno započele su Olimpijske igre u Londonu. Očekujemo da će u istom ozračju završiti uz pobjedu sportskog duha, dostojanstva i fer borbe. Medalje, također, očekujemo!

Pod motom „Jedan svijet, jedan san” u Pekingu su održane 29. olimpijske igre. Domaćin je napravio čudo i učinio da čitav planet sanja isti san. Kina je poklonila svijetu golemu ljubav, od samog otvorenja Igara, koje su simbolično počele 8. 8. 2008. u 8 sati i 8 minuta na večer (broj 8 za Kineze je sretan broj), pa sve do završetka i spuštanja zastora u „Ptičjem gnijezdu”. Najmnogoljudnija zemlja svijeta zaslužila je prije četiri godine da joj se čitav svijet pokloni. „Neka snovi lete na krilima, neka se svijet grli u miru”, poruka je organizatora najboljih Olimpijskih igara u povijesti. Kina je zadivila svijet. Na njezinim krilima letjeli su Michael Phelps, Usain Bolt, Yelena Isinbayeva, Rafael Nadal, Kobe Bryant... Tada se, prvi put na olimpijskim igrama, zavijorila crnogorska zastava u rukama legendarnog vaterpolista, kapetana Veljka Uskokovića. Vaterpolisti su, na čelu s tadašnjim selektorom Petrom Porobićem, ušli u povijest, a rame uz rame s njima bili su i džudist Srđan Mrvaljević, boksač Milorad Gajović, strijelac Nikola Šaranović, atletičari Milena Milošević i Goran Stojiljković, plivačica Marina Kuč. Nedostajalo je malo sreće, iskustva, živaca, koncentracije da bi se ostvario san o medalji. Vaterpolisti su je skoro dodirnuli, ali ipak ostali bez nje – zauzevši četvrto mjesto.

Američki plivač Michael Phelps tada je osvojio osam medalja – svih osam zlatnih i oborio sedam svjetskih rekorda! On je time nadmašio Marka Spitzu po broju zlatnih medalja, a izjednačio se s njim po broju svjetskih rekorda.

Jamajčanin Usain Bolt kao vjetar jurio je „Ptičjim gnijezdom” i ušao u legendu oborivši svjetske rekorde na 100 i 200 metara, kao i u štafeti 4 x 100 metara.

U skoku s motkom Yelena Isinbayeva takođe je oborila svjetski rekord, američki košarkaši predvođeni Kobeom Bryantom i LeBronom Jamesom bili su iznimni, a španjolski tenisač Rafael Nadal svojoj zemlji donio je zlato. Ove godine upravo je on bio određen da na otvorenju nosi zastavu Španjolske, ali je zbog ozljede odustao od nastupa na Igrama.

Kraljica Elizabeta II

Olimpijska baklja

Steve Redgrave i mladi sportisti

Motiv britanskog sela

PREGLED DOSADAŠNJIH OLIMPIJSKIH IGARA

Francuski barun, povjesničar i pedagog Pierre de Coubertin (1863. – 1937.), potaknut arheološkim otkrićima u staroj Olimpiji, 1894. godine uspio je okupiti sportaše iz Europe i osnovati Međunarodni olimpijski odbor. Ova organizacija imala je za cilj ponovno pokretanje Olimpijskih igara i to u Parizu 1900. godine. Međutim, Grk Demetrios Vikelas, prvi predsjednik Odbora, uspio je uvjeriti ostale da se novi početak treba upriličiti u domovini olimpijskih natjecanja. Tako su prve igre modernog doba otvorene na stadionu "Panathinaikos" u **Ateni 6. travnja 1896. godine** pred 80.000 tisuća ljudi. U borbama za medalje u devet sportova sudjelovali su natjecatelji pod zastavama 14 država. Atenjani su Igre prihvatili s velikim entuzijazmom, a njihov sunarodnjak Spiridon Louis nagradio ih je pobjedom u najpopularnijoj disciplini, maratonu.

Spiridon Louis

Pariz 1900.

Druge olimpijske igre održane su u glavnom gradu Francuske i trajale su punih pet mjeseci - od svibnja do listopada. Natjecalo se u 19 sportova i upravo na tim igrama žene su zabilježile svoje prve nastupe.

St. Louis 1904.

Natjecatelji su nastupili u 94 sportske discipline i prvi put su dodijeljena zlatna, srebrna i brončana odličja za prva tri mjesta.

London 1908.

Domaćinstvo ovih igara prvo je bilo povjereno Rimu, ali je zbog erupcije vulkana Vezuva ipak London bio grad koji je ugostio sportaše. Tada su, prvi put, Olimpijske igre održane pod motom "Važno je sudjelovati", a zabilježile su i najstarijega olimpijskog pobjednika Šveđanina Oscara Swahna koji je zlatnu medalju osvojio u streljaštvu, a imao je 72 godine.

Prvi put su na Igrama u **Stockholmu 1912.** nastupili natjecatelji sa svih pet kontinenata što simbolizira olimpijski prsten s pet krugova. Stockholm je bio prekretnica u još jednom slučaju – tada su zadnji put dodjeljivane medalje od čistog zlata. Nakon toga ustaljeno je pravilo da pobjednici dobivaju medalje pozlaćenog sjaja.

Zbog početka Prvoga svjetskog rata Olimpijske igre u **Berlinu 1916.** godine nisu održane.

Olimpijska zastava

Najpoznatiji simbol Olimpijskih igara je zastava s pet krugova. Prvi put je istaknuta na Igrama u **Antwerpenu 1920.** godine, a zamišljena je da s pet boja predstavlja svaku državu svijeta. Boja bar jednog od krugova nalazi se na zastavi svake države na planetu. Originalna zastava nestala je odmah nakon završetka Igara u Antwerpenu, a nađena je tek 1997. godine. Tada je američki plivač Hal Haig Prieste, koji je sudjelovao na Igrama 1920., jednom novinaru priznao da je originalnu zastavu skinuo s jarbola i sakrio – onako iz šale.

Na Igrama u Parizu 1924. godine premijerno je korišten moto “Brže, više, jače”. Iste godine drugi francuski grad, Chamonix, bio je domaćin Prvih zimskih olimpijskih igara koje su od tada pa sve do 1992. godine održavane u istoj godini kada i Ljetne igre.

Olimpijske igre u **Berlinu 1936. godine** protekle su u širenju Hitlerove nacističke propagande, čijoj je snazi najveći udarac zadao tamnoputi američki atletičar Jesse Owens osvojivši četiri zlatne medalje u sprinterskim utrkama i skoku udalj. Kamera je zabilježila i nezadovoljstvo Adolfa Hitlera koji je bio prisutan na stadionu, čije su teorije o superiornoj bijeloj rasi fantastičnim Owensovим nastupom bile dovedene u pitanje.

Četiri detalja obilježila su Igre u **Amsterdamu 1928.** godine: prvi put je službeno upotrijebljen pojam Ljetne olimpijske igre i prvi put su natjecatelji u defileu prošli ispred publike koja ih je pozdravila. Prvo su nastupili Grci, zatim po abecednom redu ostali, a posljednji predstavnici zemlje domaćina. Ovakav raspored ostao je uobičajen do današnjih dana. Prvi put se na Igrama pojavila reklama nekog sponzora, a tu čast dobila je “Coca-Cola”. Četvrta novost bilo je paljenje olimpijskog plamena, ali ne kao danas. Ideja da se plamen štafetno prenosi iz Olimpije na otvorenje Olimpijskih igara bila je zamisao nacističke propagandne mašine i u djelo je provedena 1936. godine.

Los Angeles 1932. Ove igre održane su u doba ekonomske krize pa je broj natjecatelja bio dvostruko manji nego na prethodnim Igrama. Prvi put je za potrebe smještaja sportaša izgrađeno olimpijsko selo koje je kasnije korišteno za potrebe sveučilišta grada domaćina.

Jesse Owens

Godine 1940. i 1944. - Olimpijske igre su otkazane zbog Drugoga svjetskog rata.

Nakon 12 godina olimpijski plamen ponovno je upaljen u **Londonu 1948.** godine. Njemačka i Japan nisu bili pozvani na sudjelovanje..

Helsinki 1952. Helsinške igre obilježio je turnir u nogometu. Uz jake selekcije Jugoslavije i SSSR-a (koje su u prvoj rundi odigrale 5 : 5, a u novom meču slavili su "plavi" 3 : 1), na ovom natjecanju svoje jedino zlato osvojila je mađarska "laka konjica", najbolji tim koji je ova zemlja imala i jedan od najboljih u povijesti igre. Mađari su u finalu bili bolji od Jugoslavije 2 : 0.

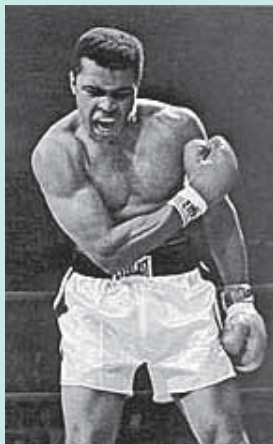

Melbourn 1956.

U Melbournu su 1956. održane prve igre na južnoj Zemljinoj polutki.

Zbog krize na Bliskom istoku nisu nastupile arapske zemlje Libanon, Egipat i Irak, dok su kao rezultat sovjetske invazije na Mađarsku nastup otkazale Španjolska, Nizozemska i Švicarska.

Olimpijske igre **1960. u Rimu** ostat će upamćene po nastupu Cassiusa Claya, kasnije poznatog kao Muhammeda Alija. Vjerojatno najpoznatiji boksač svih vremena bacio je svoju zlatnu medalju kad ga nisu htjeli poslužiti u restoranu rezerviranom samo za bijelce. Prvi i posljednji put Clay se pojavio na Olimpijskim igrama i osvojio zlato u poluteškoj kategoriji. Nakon toga posvetio se profesionalnoj karijeri.

Cassius Clay

Tokio 1964. U Japanu su održane igre na kojima je domaćin prezentirao nova dostignuća moderne tehnologije. Ovo su bile prve Igre koje su se, preko satelita, prenosile diljem svijeta. Otkako je uvedeno paljenje baklje, olimpijski plamen zapalilo je puno ljudi, najviše sportaša, ali je bilo primjera da tu čast dobiju i oni koji nisu sportaši. Možda je najzanimljivija priča Yoshinoria Sakaia koji je zapalio plamen u Tokiju 1964. godine. Tada devetnaestogodišnjak odabran je zbog podataka iz osobne karte. Rođen je 6. kolovoza 1945. u Hiroshimi, istoga dana kada je na grad pala atomska bomba. Sakai je na otvorenju simbolično predstavio Japan, dovoljno jak da se uzdigne iz pepela. Iako se bavio trčanjem, nikada nije nastupio na Olimpijskim igrama.

Yoshinori Sakai

Mexico City 1968. Igre na velikoj nadmorskoj visini pogodovala su atletičarima. Amerikanac Bob Beamon natjecao se u skoku udalj i uspio preskočiti čak 8,90 metara, što je još uvijek važeći olimpijski rekord!

Bob Beamon

Najtragičniji trenutak u povijesti Olimpijskih igara zabilježen je u **Muenchenu 1972. godine**. Tada su u olimpijsko selo upali članovi palestinske terorističke grupe "Crni septembar" i otili 11 izraelskih sportaša. Odmah su ubili dva Izraelca, a još devet njih držali za taoce. Tražili su oslobađanje Palestinaca iz izraelskih zatvora u zamjenu za živote sportaša. Izrael je to odbio, a kad je teroristima i taocima bio "zajamčen" put do aerodroma i odlazak iz Njemačke, specijalci su ih napali. U izmjeničnoj vatri poginulo je devet izraelskih sportaša i pet terorista. Unatoč ovom događaju, odlučeno je da se Igre nastave.

Montreal 1976. Zbog Olimpijskih igara, kanadska provincija Quebec zapala je u goleme dugove. Do svečanog otvorenja olimpijski stadion u Montrealu osposobljen je kako-tako, a konačno je završen tek 1987. godine. Otplata duga od 1,5 milijardi USD trajala je sve do 2006. godine.

Moskva 1980. SAD, Kanada, Zapadna Njemačka i Japan bojkotirali su Igre zbog SSSR-ova sudjelovanja u afganistanskome građanskom ratu. Sovjetski sportaši dominirali su cijelim Igrama, što i nije neobično s obzirom na oslabljenu konkurenciju.

Los Angeles 1984. Kao odgovor SSSR-a na bojkot američkih sportaša četiri godine ranije, Olimpijske igre u Los Angelesu ostale su bez zemalja Istočnog bloka. Sovjetima su se pridružili Kuba, Sjeverna Koreja, Vijetnam, Iran i Libija. Kao rezultat toga, domaćini su dominirali na Igrama.

Seoul 1988. Južna Koreja je s nestrpljenjem očekivala dvoboj dvaju ljutih protivnika na 100 metara, Bena Johnsona i Carla Lewisa. Johnson je uvjerljivo slavio, međutim kasnije se ispostavilo - pod utjecajem nedopuštenih sredstava. Zlatna medalja mu je oduzeta i pripala je Carlu Lewisu.

Barcelona 1992. Dugogodišnje rasprave oko toga treba li profesionalnim sportašima dopustiti sudjelovanje na Igrama konačno su završene porazom amaterskih načela. Ove olimpijske igre ostat će zapamćene po nastupu američkih profesionalnih košarkaša iz NBA lige. Dream Team, predvođen Michaelom Jordanom, Scottiejom Pippenom, Magicom Johnsonom, Larryem Birdom i ostalima, u finalu je pobijedio Hrvatsku, iako su hrvatski košarkaši legendarnim zakucavanjem Franje Arapovića u jednom trenutku vodili 25 : 23.

Dream Team

Atena 2004. U Ateni je nastupilo jedanaest tisuća sportaša, a ostat će zapamćene po odličnoj organizaciji i puno potrošenih novaca. Grci su potrošili 7,2 milijarde dolara na pripremu natjecanja i zato su dobili pohvale iz cijeloga svijeta za sve što su napravili.

Atlanta 1996. Tada već teško obolio od Parkinsonove bolesti, Muhammed Ali podigao je olimpijsku baklju i dobio zlatnu medalju koju je bacio nakon Rima 1960.

Sydney 2000. Među mnogim odličnim australskim plivačima izdvaja se Ian Thorpe koji je zabljescnuo na ovim igrama. Britanski veslač Steve Redgrave u Sydneyu je osvojio svoju petu uzastopnu zlatnu medalju.

Peking 2008. "Jedan svijet, jedan san" - moto je pod kojim su u Pekingu održane 29. ljetne olimpijske igre. Organizatori najboljih Igara u povijesti zadivili su svijet. Crna Gora prvi put je samostalno sudjelovala na Olimpijskim igrama. Usain Bolt jurio je kao vjetar "Pticijim gnijezdom", a Michael Phelps bio je kao riba u vodi plivajući za svojih osam zlatnih odličja.

Slavko Dabinović

Razgovor vodio:
Mirko Vičević

Na relaciji Dobrota - Kotor - Dobrota već ste dulje vrijeme. Često i na biciklu.

Relaciju Dobrota - Kotor - Dobrota prelazim već punih

54 godine, počevši od 1958. godine i prvoga pripremnog razreda u muzičkoj školi u Kotoru koji je ostao nezaboravan po sjajnoj gospođi Vidi Matijan koja je vodila tada pripremnice razrede i mogu reći da je pedagoški nivo, gledajući i s današnjeg aspekta, bio na najvećoj razini odgoja i pristupa tada sedmogodišnjoj djeci. Tada sam išao pješice u Kotor, a isto tako i kasnije u osmogodišnju školu, da bih četiri godine školovanja u gimnaziji u Kotoru biciklom prelazio tu relaciju po lijepom i ružnom vremenu, buri, kiši i južini.

Meštar ste od muzike, to svi već znaju. Priča se da ste još bolji u kužini.

Ne mogu reći da sam veliki meštar od muzike s obzirom na to da imam nižu muzičku školu. Već dugo pjevam, više od četrdeset godina, prvo u zboru "Nikola Đurković" od 1967. godine, a od 1979. u klapi Bokeljski mornari, također u dva crkvena zbora, trideset godina u Sv. Tripunu i dvadeset u Sv. Mateju, u kontinuitetu do današnjeg dana. S klapom sam proveo vrlo lijepe trenutke, pune smijeha i šale, zajednička putovanja i druženja, koje je rezultiralo dvama izdanim CD-ima i tre-

ćim koji je u pripremi. Nadam se da ću pjevati i veseliti se dok me služi grlo. Što se tiče kužine, silom prilika uključio sam se prije dvadesetak godina u područje kuhanja i do danas prilično toga naučio, a najviše bokeških specijaliteta kao što su točevi, lešade sa salsama od pomidora, polpete od mesa, lešade od ribe i uglavnom sva ona jela mediteranskog i bokeškog ukusa. Najčešće pripremam sebi ona jela koja mi se najviše sviđaju.

San koji često snivate otvorenih očiju...

Što se tiče snova zatvorenih očiju, obično ih se ne sjećam. Otvorenih očiju ne snivam, ali se nadam zdravoj starosti, ako se to može nazvati snom otvorenih očiju, da mogu još pjevati i da ovaj naš kraj dobije onaj kulturni nivo razvoja koji je nekad imao i izgubio.

Osoba koja je na Vas ostavila najupečatljiviji dojam?

Ni jednu osobu ne bih posebno isticao, ali najviše me impresioniraju ljudi koji cijeli svoj život posvećuju drugima i žrtvuju se za druge. To su uglavnom anonimni ljudi čija imena malo tko zna, ali ih ima i potrebni su sve više. Oni koji to rade bez ikakvog interesa i

bez materijalne naknade, koji cijelog sebe ugrađuju u najhumaniji posao na ovoj zemaljskoj kugli zaista su dojmiljivi, kao i oni koji se brinu za stare i nemoćne, koji njeguju bolesne.

Posjedujete vremeplov.

Kamo bi se Slavko Dabino- vić projektirao, u prošlost ili budućnost?

Kao mlađi dosta sam razmišljao o tzv. vremenskoj mašini, pa čak i s pažnjom gledao neke filmove na tu temu. Volio bih se prebaciti malo u prošlost i malo u budućnost, promatrati sa strane što se sve nekad događalo i što će se događati u budućnosti, ali ne biti akter svih tih događaja nego promatrač. Uglavnom, zadovoljan sam ovime čime sam se do sada bavio, pogotovo proučavanjem povijesti našega kraja u posljednjih deset godina. Čitajući o prošlosti imam dojam kao da sam se nekom makinom prebacio u prošlost ovoga kraja i kao da živim u tom vremenu nastojeći razumjeti život toga doba.

Krizma, 1961.

Klapa Bokeljski mornari 1984.

Član zbora Sv. Tripun, 1990.

**„UČIMO HRVATSKI“ JE PROJEKT KOJI SMO
S VLADOM REPUBLIKE HRVATSKE
USPJEŠNO REALIZIRALI**

Dopunska nastava na hrvatskom jeziku

Piše:
Dario Musić

Ako želimo na ovim prostorima opstati kao Hrvati, a želimo, moramo vratiti svoj materinski jezik tamo gdje je uvijek bio i gdje pripada. Materinski jezik je bogatstvo svakog naroda, dokaz njegova identiteta i postojanja. Nestankom jezika nestaje i nacija. Nećemo dopustiti da nam se ugase naša ognjišta i da nestanemo s ovih područja na kojima smo stoljećima živjeli, stvarali i širili našu kulturu i življenje.

U realizaciji projekta sudjelovali su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore iz Kotora.

Prigodom posjeta našega izaslanstva (Tripo Schubert, Dario Musić, Vladimir Marvučić) Ministarstvu prosvjete i športa u Zagrebu 23. rujna 2003.

Materinski jezik je bogatstvo svakog naroda, dokaz njegova identiteta i postojanja. Nestankom jezika nestaje i nacija.

Prvi sat nastave na hrvatskom jeziku

godine, u razgovoru s pomoćnikom ministra Ratimirom Kvaternikom, načelnicom Nadom Jakir i savjetnicom Nadom Zidar Bogadi raspravljalo se o mogućnostima edukacije naše mladeži u Crnoj Gori iz hrvatskoga jezika, povijesti i zemljopisa. Na tom su sastanku dogovorene pripreme za taj projekt. HGD CG taj projekt u svoj program rada uvrštava kao prioritet i radi na njemu tijekom cijele godine.

Projekt je zamišljen kao pilot-program s početkom realizacije u Kotoru, uz pomoć kotorske biskupije. Priređen je sastanak s biskupom Janjićem i svećenicima 27. studenoga 2003. godine, na kojem je prihvaćena ideja o realizaciji ovoga projekta i obećana potpora biskupije. Pripremljeno je zajedničko pismo koje su potpisali biskup Ilija Janjić i predsjednik Tripo Schubert. Pismo je upućeno na više od 100 adresa roditelja djece koja pohađaju vjeronauk.

Kako je projekt bio od velike važnosti i značaja, trebalo je okupiti što veći broj zainteresiranih. Tada su se rješavali problemi na koje je Društvo nailazilo na početku svoga rada pa se razgovaralo i sa Silvijem Markovićem, predsjednikom HKD-a „Napredak“ iz Donje Lastve kraj Tivta te je predloženo i njihovo uključivanje u projekt.

Prijedlog je sa zadovoljstvom prihvaćen i Silvio Marković počinje raditi na području općine Tivat. Puni entuzijazma čelnici i aktivisti obiju udruga pokreću akciju upisa polaznika edukativne nastave, međutim, odaziv je mali. To ih ne obeshrabruje, nastavljaju kontaktirati s Ministarstvom u Zagrebu i dogovaraju detalje. Budući da među našim članovima nije bilo moguće naći osobu koja bi vodila nastavu prema kriterijima Ministarstva, ono tijekom 2004.

Sastanak u Ministarstvu znanosti, prosvjete i sporta

Sastanak učiteljice sa roditeljima

raspisuje natječaj za učitelja-voditelja toga edukativnog programa u Boki. U međuvremenu o svom projektu obavještavamo Ministarstvo prosvjete Crne Gore o čemu ono daje pozitivno mišljenje, uz napomenu da o tome obavijestimo mjerodavne institucije u Kotoru i Tivtu. Dana 14. lipnja 2004. godine šaljemo pismo sekretarijatima za društvene djelatnosti općina Kotor i Tivat. Već 23. srpnja 2004. dobivamo pozitivan odgovor iz Općine Tivat, uz njihovu punu potporu, a iz Općine Kotor nešto kasnije. Kontakti s Nadom Zidar Bogadi iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta u Zagrebu rezultirali su do-

vršenjem organizacije nastave. Na natječaju je odabrana mlada učiteljica Maja Širola iz Rijeke koja nam dolazi početkom rujna. Pronađen joj je odgovarajući smještaj u Tivtu. Dolaskom učiteljice organiziraju se sastanci s roditeljima i djecom iz Kotora i Tivta i na opće zadovoljstvo na dan početka nastave u Kotoru smislili 24 polaznika, a u Tivtu 42 polaznika. Toga povijesnog dana 18. rujna 2004. prvi sat hrvatskog jezika svečano je započeo u 10 sati u prostorijama Hrvatskoga građanskog društva u Kotoru u nazočnosti predstavnika Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Kotoru, predstavnika HTV-a

iz Zagreba, predstavnika crnogorskih medija, roditelja djece i čelnika hrvatskih udruga. Istog dana u 18 sati održan je prvi sat hrvatske nastave u Tivtu. Treba napomenuti da se dopunska nastava na hrvatskom jeziku održavala izvan obrazovnog sustava u Crnoj Gori, u sklopu programa rada hrvatskih udruga jer po zakonima Republike Crne Gore još uvijek nije bilo dopušteno da se u školama uče materinski jezici nacionalnih manjina. Nakon osamostaljenja Crne Gore i njezina priznanja, izglasovani su 2011. godine zakoni da se u školama mogu učiti jezici nacionalnih manjina. Ovo nam je jedinstvena prilika da se vratimo svojimkorijenima.

Prošlo je osam godina od uspješnog početka rada škole. Nakon četverogodišnjeg rada učiteljice Maje Širole, nju zamjenjuje profesorica Marina Bastašić iz Jastrebarskog, koja je sljedeće četiri godine vodila nastavu.

U povodu njezina odlaska, s njom je razgovarao Tripo Schubert.

T. SCH.: Na natječaju Ministarstva obrazovanja RH odabrani ste da vodite dopunsku nastavu na hrvatskom jeziku u Crnoj Gori, u Tivtu i Kotoru. Kako ste to doživjeli i jeste li prije bili informirani o Hrvatima u Boki kotorskoj i o tome što Vas tu čeka?

M. B.: Još sada se sjećam svoga prvotnog uzbuđenja – tišuću pitanja kamo idem, kako je u Boki, što me uopće čeka. Tada sam rekla sama sebi da se neću opterećivati, već ću svladavati korak po korak. Gotovo sve o Boki i Hrvatima saznala sam od svoje prethodnice, Maje ŠirolePean, koja mi je dala detaljnu sliku o onome što me čeka.

T. SCH.: Nastava na hrvatskom jeziku započela je

2004. godine. Vaša prethodnica Maja Širola iz Rijeke utrla je put i taj projekt HGD CG realizira se već osam godina. Kakvi su Vam bili prvi dojmovi?

M. B.: Svaki je početak težak, bilo gdje. I meni je na samome početku tako bilo. Međutim, korak po korak ostvarivala sam sve potrebne veze i kontakte kako bi nastava ponovno zaživjela u onome ritmu kao prethodnih godina, što se i ostvarilo.

T. SCH.: Znete li možda koliko je točno djece pohađalo nastavu na hrvatskom jeziku od početka ostvarivanja projekta „Učimo hrvatski“ ili barem u Vašem mandatu?

M. B.: Što se vremena obnašanja moje dužnosti kao učiteljice hrvatskoga jezika u Boki kotorskoj tiče, mandat je završen s 52 upisana učenika. S obzirom na moj početak, ova brojka potvrđuje tendenciju rasta broja učenika, čime se ističe važnost i vrijednost održavanja nastave hrvatskoga jezika na ovim prostorima.

T. SCH.: Ostat ćete upamćeni kao osoba koja zna što hoće i koja se ne predaje. Novosti koje ste unijeli u sustav nastave urodile su plodom. Kakva su Vam iskustva nakon četverogodišnjeg rada i što biste savjetovali novoj voditeljici koju će uskoro odabrati Ministarstvo?

M. B.: Prije svega, hvala na ovako lijepim riječima. Četiri godine svakako nisu kratko razdoblje. Sa sobom nosim samo lijepa sjećanja na cjelokupno iskustvo iz Boke. Ne kažem da je bilo lako, ali imajući ljude uz sebe koji su dijelili sa mnom isti cilj, i to što je bilo teško uspješno je realizirano, što potvrđuje Vaš zaključak da su novosti koje sam unijela u nastavu urodile plodom. Što se tiče nove voditeljice, i ovim putem poželjela bih joj dobar početak i sve najbolje u obnašanju dužnosti. Svaki čovjek je individua pa će tako i ona sama, vjerujem, pronaći svoj put i svoj način da nastava bude na najvećoj mogućoj razini kvalitete i produktivnosti.

T. SCH.: Boka kotorska je područje koje je specifično

Druženje polaznika nastave

skim udrugama, djeci je bila omogućena terenska nastava u Republici Hrvatskoj, mnogobrojne kreativne radionice, prigodna druženja i domjenci prilikom božićnih i završnih priredbi, što je dalo još jedan važan pečat kvaliteti i vrijednosti hrvatske nastave.

T. SCH.: Činom primopredaje završava se Vaš drugi mandat voditeljice nastave u Boki kotorskoj. Kakvi su Vam planovi za budućnost?

M. B.: Naravno, planova za budućnost ima puno pa ću ih rješavati kako će stizati. Istina je da je u Boki završen moj drugi mandat voditeljice nastave hrvatskog jezika, ali zasigurno nije završen moj odnos i kontakt s mojim dragim Bokeljima! Započeli smo priču suradnje Hrvata Boke i Jastrebarskog te se iskreno nadam da će ta priča imati svoje nastavke.

Pojedinačne zahvale uputila sam, kao što sam već spomenula, u prošlom broju Glasnika. Međutim, sigurno ne škodi još jedno iskreno, veliko hvala apsolutno svima i apsolutno na svemu!

po mnogo čemu, područje je to bogatoga kulturno-povijesnog naslijeđa, koje je unatrag stotinu godina bilo većinsko hrvatsko stanovništvo, a danas je demografska slika sasvim drukčija. Kako sve to Vi doživljavate i koliko je Boka Vama osobno otvorila vidike?

M. B.: Boka me je naprosto oduševila svojim prirodnim ljepotama te golemom kulturno-povijesnom baštinom! Iznimno sam zahvalna i ponosna što sam četiri godine mogla uživati u svemu tome i biti dio toga. Međutim, najviše me veseli to što smo uspjeli jednim prekrasnim programom kulturno-povijesnu baštinu Hrvata Boke kotorske predstaviti i u mojemu Jastrebarskom, čime se građanima pružila vjerna slika kulturno-povijesne hrvatske vrijednosti i tradicije Boke kotorske.

T. SCH.: Jeste li u vođenju i provođenju nastavnog programa bili usamljeni ili ste imali pomoć hrvatskih udruga, stranaka i vijeća, roditelja djece koju ste podučavali?

M. B.: Ni u jednom trenutku od samog početka nisam bila usamljena! Doista sam imala veliku potporu i pomoć kako djece, tako i roditelja i svih hrvatskih udruga, a svima njima uputila sam zahvalu u prošlom broju Hrvatskoga glasnika. Nastavu sam shvatila kao naš zajednički projekt, što se pokazalo i te kako važnim. Na temelju suradnje s hrvat-

Praktična nastava

Bogata folklorna baština zadarskih otoka

Piše:
Tijana Petrović

Na otoku Pašmanu održana je 6. lipnja 11. SMOTRA OTOČNOG FOLKLORA – DOBROPOLJANA 2012., na kojoj su kao posebni gosti nastupili folklorni ansambl Bokeljske mornarice 809 i mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva „Tripo Tomas“.

Program je održan u subotu na večer, a otvorili su ga domaćini i organizatori - KUD „Bokolje“ iz Dobropoljane. Zatim su se mnogobrojnoj publici predstavili: KUD „Kukljica“ iz Kukljice, KUD „Nevijana“ iz Nevidana, KUD „Vrgorska krajina“ iz Vrgorca, KUD „Sveti Luka“ iz Ždrelca, ansambl „Jedinstvo“ iz Splita, Udruga „Điran“ s otoka Ugljana, KUD „Lipa“ iz Lipovljana, KUD „Ivan Goran Kovačić“ iz Bibinje, KUD „Kolo“ iz Vukovara. Kao šlag na torti, posebno najavljeni i iznimno dočekani,

Kao šlag na torti, posebno najavljeni i iznimno dočekani, na kraju programa nastupili su folklorni ansambl Bokeljske mornarice 809 i mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ s izvedbom Dobrotskog i Škaljarskog kola.

Ansambl „Jedinstvo“ iz Splita

Domaćin - KUD „Bokolje“

na kraju programa nastupili su folklorni ansambl Bokeljske mornarice 809 i mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ s izvedbom Dobrotskog i Škaljarskog kola. Presentacija izvornih plesova i prenošenje dijela tradicije svoga kraja gledateljima nepisano je pravilo svakog okupljanja folklornih skupina. Voditeljica programa Branka Pelicarić naglasila je da je riječ o jedinstvenoj smotri, jedinoj otočnoj u Hrvatskoj, a možda i u Europi. Pašmanska smotra folklor jedinstvena je i po tome što sve goste nadgleda stručni žiri koji ne samo da bira najbolje, već sudionicima daje i stručne savjete kako bi otklonili nedostatke i unaprijedili rad svojih društava. Smotra se prije jedanaest godina počela održavati s idejom očuvanja i njegovanja tradicije, a domaćini su sa zadovoljstvom konstatirali da se taj zadatak i ostvaruje.

Svim ovogodišnjim sudionicima dodijeljene su zahvalnice, a nakon programa upriličen je spektakularan vatromet i zajednička večera uz druženje.

Za posebne goste, pristigle izdaleka - Bokelje, Lipovljane i Vukovarce, u nedjelju je organiziran zajednički ručak na kojem se pojelo, popilo i zapjevalo, a razmijenjeni su i prigodni pokloni.

Predивно druženje u malome živopisnome pašmanskome mjestu Dobropoljane za domaćine i goste kratko je trajalo, a rastanak je bio u znaku želje za što skorijim ponovnim susretom.

Posebni gosti - folklorni ansambl Bokeljske mornarice

KUD „Virgorska krajina“

Pred početak smotre

Svi sudionici programa

**HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO I JU MUZEJI KOTOR U ZAJEDNICI
S HRVATSKOM MATICOM ISELJENIKA - SPLIT POSTAVILI IZLOŽBU
„KURNATSKA IDRA“**

Sjećanje na zaborav

Priredio:
Tripo Schubert

U Galeriji Solidarnosti, u palači Pima u staroj gradskoj jezgri Kotora, povjesničarka umjetnosti mr. Marija Mihaliček otvorila je 6. srpnja izložbu „Kurnatska idra“, autora Borisa Kragića, i tom prigodom istaknula osobitosti toga kraja i autorova rada.

- Izložbom „Kurnatska idra“ Boris Kragić vodi nas na Kornate, jedinstvenu skupinu od čak 152 otoka, otočića, hridi, od kojih čak 89 imaju od 1980. godine zaštićeni status Nacionalnog parka Hrvatske.

Nekada su težaci s Murtera na svojim kornatskim posjedima, u golom kamenu, na škrapu zemlje ograđene suhozidom, uzgajali maslinu, lozu, smokvu. Na Kornatima nije bilo stalnih naselja, tek rijetke kuće za zaklon od nevremena težacima i ribarima, i predah do prve prilike da ponovno razviju jedra svojih leuta i gajeta i vrate se doma, na Murter.

Danas su Kornate osvojili moderni nautičari iz cijelog svijeta, prepoznavši jedrenje kornatskim arhipelagom kao jednu od najatraktivnijih ruta na Mediteranu. Tu je more, kažu, najplavije i najbistrije, a

Kornate su danas osvojili moderni nautičari iz cijelog svijeta, prepoznavši jedrenje kornatskim arhipelagom kao jednu od najatraktivnijih ruta na Mediteranu

vjetrovi najpovoljniji za jedrenje. Tek se rijetko oko Kornata zabiješe jedra starinskih barki, ploveći prema crkvi Male

Gospe, na njezin spomendan za zavjet i molitvu i na sve brojnim regatama.

Kragić je ovjekovječio na svojim fotografijama Dalmaciju, kako sam kaže: „s kopna, iz mora, iz zraka“, njezine vinograde, maslinike, svjetionike, prirodne ambijente kao što je ušće Neretve, otok Hvar i njegovu kulturnu baštinu, poznato starogradsko polje s jednim sačuvanim krajolikom, parcelama omeđenim suhozidom, formiranim još u doba postojanja grčke kolonije na antičkom Pharosu.

Kragić svojim majstorskim fotografijama bilježi i moćne jedrilice, koje su opskrbljene svim pomagalicama današnje navigacije, i starinske gajete i leute, urađene rukama murterskih majstora, s „posadom“ koju čine otočani i otočanke. Ti prizori nose snagu autohtonog naslijeđa ovog dijela Dalmacije, u kome trokut platna, nazvan LATINSKO JEDRO, predstavlja znak i simbol vještine, plovidbe uz pomoć vjetra, koja je stoljećima značila život i opstanak otočana, ali i svih stanovnika Mediterana. Samo na istočnoj obali Jadrana postoji čitav niz drvenih barki s posebnostima u izgledu, načinu gradnje, pa i imenima: betana, leut, guc, gajeta, falkuša, bracara...

Boka ponosno pamti slavu epohu svojih jedrenjaka, ali gotovo je zaboravila na ribarske drvene barke na vesla i jedra. Danas samo rijetki nasljednici nekad poznatih barkarijola i kalafata još održavaju pa i sagrađe poneku pasaru.

Prepuštam vas da uživate u ovim predivnim fotografijama, ali s nadom da će poruke koje nam njihov autor upućuje postati poticaj da od zaborava sačuvamo i ovaj vrijedni dio vlastite baštine.

Profesionalni fotograf i dizajner Boris Kragić rođen je 1949. u Splitu. Završio je grafičku školu, odsjek reprofotografije 1968. godine. Radio je u „Slobodnoj Dalmaciji“ do 1984. kada osniva Grafički studio u Splitu, a kasnije na Hvaru.

Tijekom pola stoljeća bavljenja fotografijom Boris Kragić vezan je uz DALMACIJU, njezinu bogatu materijalnu i nematerijalnu baštinu, običaje, tradiciju... Pojedinačno ili u serijama (ciklusima) posvećuje se tim temama stvarajući fotografije koje gledatelja osvajaju majstorstvom i snagom, ali uvijek prisutnom emocijom prema motivu. Zato susret s fotografijama Borisa Kragića uvijek nudi puno više od slikovitosti predjela, on uspijeva da njegove fotografije naprosto zrače duhom Dalmacije, onim što se samo u ovom dijelu Mediterana sreće u dodiru prirode i čovjeka.

Istančani smisao za odabir tema, moć zapažanja odnjegovao je osobnim afinitetom i osjećajem, ali i bogatim iskustvima bliskih ljudi od znanja i duha među kojima je najpoznatiji dalmatinski kroničar Miljenko Smoje.

NAKON FAŠINADE 22. SRPNJA U POMIRBENOJ DVORANI
SVETIŠTA GOSPE OD ŠKRPJELA OTVORENA IZLOŽBA SLIKA
ŽELJKA BRGULJANA I BORISA DRAGOJEVIĆA

Zvijezdi Mora

Noćna Gospa

Priredio:
Trip Schubert

Izložbu je otvorila mr. Marija Mihaliček, povjesničarka umjetnosti, koja se obratila prisutnima riječima: „Ovo posvećeno mjesto stari Peraštani davno su obdarili najljepšim umjetničkim djelima, arhitekturom, mramornim oltarima, Kokoljinim slikama, stvarajući zemaljski dom svoje zaštitnice. Zavjeti znanih i neznanih, koji svoje sudbine predaju Blaženoj Djevici - Zvijezdi mora, stoljećima su prinošeni na peraškom školju: srebro ex vota, medalje i ordeni - zavjeti su pomoraca i brodolomaca; nakit i vez majki, žena, sestara - zahvala su za za milost i spas ili залог uz molitve za život ili spasenje duše.

Gospino svetište na Škrpjelu oduvijek je bilo mjesto na kojem će onoga tko kroči na školj jačati vjerom ili krijepi-

Ova zajednička izložba dvojice autora legitimira ih kao istinske zagovornike civilizacijskih, kulturnih i duhovnih vrijednosti kojima stoljećima zrači Boka. A poruke koje šalju su univerzalne jer su utemeljene u humanosti, u ljubavi prema Bogu, čovjeku i prirodi. Poslane s ovoga posvećenog mjesta, one postaju i njihovi istinski zavjeti *Zvijezdi mora*

ti ljepotom, a svaku ljudsku dušu oplemeniti. Sigurna sam da se svaki umjetnik koji je imao priliku da na ovome mjestu muzicira, da se čuje njegova književna riječ ili izlažu likovna djela, privilegiran i ushićen, a da publika njihovoj umjetnosti ovdje doživljava s posebnim emocijama. Taj osjećaj ispunjava večeras sve vas, a slikare Željka Brguljana i Borisa Dragojevića još i više jer je otvorenjem njihove izložbe okrunjena ovogodišnja *Fašinada*, stari i jedinstveni peraški običaj.

Njihova izložba posvećena *Zvijezdi mora*, Gospi, Bogorodici, u ovome skromnom zdanju znakovitog imena - POMIRBENA DVORANA, svojim sadržajem i porukama u potpunosti je primjerena i mjestu i trenutku.

Boka i njezin simbol Gospa od Škrpjela inspiracija su i poticaj za oba umjetnika u građenju njihova umjetničkog viđenja ovoga čudesnog prostora. Brguljanove melankolijske 'obojene' vizije i Dragojevićeve mediteranske slike polaze od realiteta ka imaginarnom, ostvarujući potpuno individualne poetike s uporištem u osobnom emotivnom i religioznom doživljaju.

Raspela nad kamenim brdima Boka s Brguljanovih kolaža i ona u morskim dubinama na Dragojevićevim slikama danas i ovdje vidim kao metaforu čvrstoće i ustrajnosti duha i plemenitosti vjere koja pokreće čovjeka da za 560 godina sagrađi, ukrasi, a najdulje ČUVA najljepše sveto stanište Zvijezde mora. Mnoge su bitke dobivene i izgubljene u susre-

tu s pobješnjelim morima. Ali najveću pobjedu Peraštani su izvojevali ovdje u zaljevu nadomak svojih domova, ostvarajući pothvat gradnjom umjetnog otoka i crkve svojoj zaštitnici.

Ova zajednička izložba dvojice autora legitimira ih kao istinske zagovornike civilizacijskih, kulturnih i duhovnih vrijednosti kojima stoljećima zrači Boka. A poruke koje šalju su univerzalne jer su utemeljene u humanosti, u ljubavi prema Bogu, čovjeku i prirodi. Poslane s ovoga posvećenog mjesta, one postaju i njihovi istinski zavjet *Zvijezdi mora.*

U ime autora izložbe prisutnima se obratio Brguljan: „Povezane barke kojima ste, u tradiciji zvanoj *Fašinada*, stigli ovdje - na otok Gospe od Škrpjela i kamenje koje ste upravo bacili oko otoka, 560-tu godinu zaredom, jamče nam da ovaj otok neće nikada potonuti. Neće nestati jer ga, uza zagovor Gospe, čuvate i vi, potomci slavnih Peraštana predvođeni peraskim župnikom.

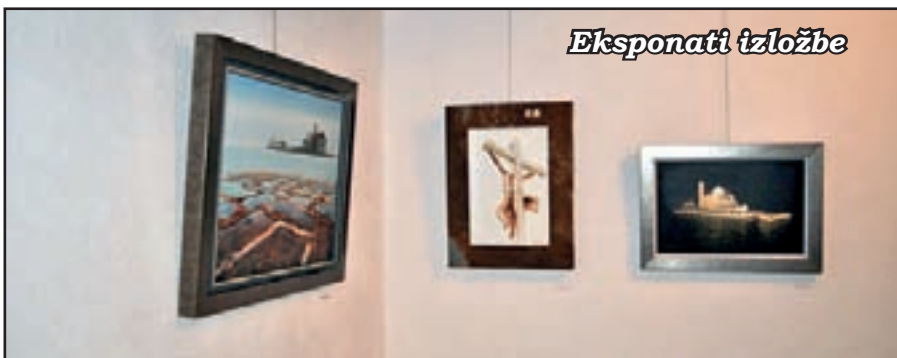
Ovaj otok - svetište ima posebno značenje za svakog Bokelja. Od svog nastanka on, motreći na Verige, bdije nad Perastom i poput bezvremenske čuvarice štiti unutrašnji zaljev. Stoljećima su ga pozdravljali pomorci isplovljavajući iz zaljeva u neizvjesnost otvorenog mora. Kada bi se, preživjevši borbe i oluje, vratili u Boku, prvo su hrlili na Škrpio zahvaliti Gospi, a tek onda svojim domovima, u zagrljaj bližnjih.

Obasutoj mnoštvom zavjetnih darova, škrpjelskoj Gospi i danas se mnogi obraćaju i zahvaljuju. I ova naša izložba radova, potaknutih duhovnim i materijalnim naslagama peraskih školja i cijelog zaljeva, može se smatrati kao dar *Zvijezdi mora.*

Don Srećko Majić, Marija Mihaliček, Željko Brguljan i Boris Dragojević

Eksponati izložbe

ŽELJKO BRGULJAN rođen je 7. lipnja 1962. u Kotoru. Završio je Fakultet strojarstva i brodogradnje u Zagrebu. Ostvario je 18 samostalnih izložbi u Hrvatskoj i Crnoj Gori. Skupno je izlagao na mnogobrojnim žiriranim izložbama (Atlanta, Bellevue, Buenos Aires, Collegeville, Delray Beach, Fucecchio, Glen Allen, Grand Junction, Herceg Novi, Hudson, Jonava, Kaunas, Kotor, Mondovi, Pariz, Petrinja, Plovdiv, Pljevlja, Rijeka, Trst, Varaždin, Vilnius, Youngstown, Zagreb i Ženeva). Dobitnik je mnogih nagrada na izložbama u SAD-u. Član je Hrvatskog društva likovnih umjetnika i Američkog društva kolažista. Živi u Zagrebu.

BORIS DRAGOJEVIĆ rođen je 3. srpnja 1956. na Cetinju. Osnovnu školu pohađao je na Cetinju, u Zagrebu i Beogradu. Završio je Srednju školu za dizajn i Višu pedagošku školu - likovni smjer, a zatim Fakultet likovnih umjetnosti u Beogradu. Završio je postdiplomski studij 1986. godine. Ostvario je 18 samostalnih izložbi u Srbiji, Crnoj Gori i Hrvatskoj. Kolektivno je izlagao na izložbama u Beogradu, Kolinu, Podgorici, Puli i Splitu. Član je Udruženja likovnih umjetnika Srbije. Živi u Beogradu, a ljeti u Tivtu.

Naših prvih 35 godina

Hvala što ste bili s nama unatoč ovoj vrućini i nadamo se da je ovo tek prvih 35 godina ove omladine na bini - obratio se prisutnima Đuro Bratičević, voditelj klape

Pripremio:
Tripo Schubert

Svečanim koncertom koji je održan 7. srpnja na skalinama ispred crkve sv. Vlaha klapa „Ragusa“ proslavila je 35 godina od osnutka. Unatoč vrućini, mnogobrojni građani Dubrovnika nisu propustili ovaj sjajan koncert jedne od najpoznatijih dubrovačkih klapa iza koje su mnogobrojne nagrade, zlatne i srebrne naklade njihovih al-

buma i niz koncerata održanih u zemlji i inozemstvu.

„Hvala što ste bili s nama unatoč ovoj vrućini i nadamo se da je ovo tek prvih 35 godina ove omladine na bini“, rekao je pri kraju koncerta voditelj klape Đuro Bratičević te najavio pjesmu „In vino veritas“, nakon koje se prepuno gledalište podignulo na noge i podržalo „Ragusu“ pljeskom.

„Je li vruće ili ćemo još jednu pjesmu?“ upitao je zatim Bratičević, a na odobravanje publike izveli su pjesmu „Vilo moja“ kojom je i okončan ovaj obljetnički koncert.

Slavlju „Raguse“ na bini pridružili su se i njihovi gosti, klapa „Maestral“, iza koje je 43 godine uspješnog rada, te mješovita klapa „Mareta“, a koncert su iz prvog reda pratili

Goge, Kruno i Pero

Klapa na skalinima

Slavljenički koncert

Nikola Dobrosravić, dubrovačko-neretvanski župan, Andro Vlahušić, gradonačelnik Dubrovnika, Olga Murati, predsjednica Gradskog vijeća, Ana Hilje, pročelnica za kulturu i poznate osobe iz javnog života Grada i Županije.

Tijekom koncerta koji su vodile Nila Miličić Vukosavić i Ana Brbora Hum, klapa „Ragusa“ izvela je svoje najpoznatije pjesme različitih skladatelja kao što su: ĐeloJusić, Dražen Žanko, Pero Rogan, Niko Bulić, na tekstove Drage Britvića, Pere Dragojevića, Nede Zubana, Suzane Mihač,

Mate Mijića i drugih majstora stiha i glazbe. Među autorima klapinih uspješnica su i dva člana klape: Krunoslav Težak i Đuro Bratičević, koji je ujedno i voditelj klape. Klapa je zapjevala i pjesmu „Kada zazvone dubrovačka zvona“, koja je izabrana za najbolju dubrovačku pjesmu napisanu za vrijeme Domovinskog rata.

„A što reći o samoj klapi? Uz mene i Đuru Bratičevića, tu su ostali članovi: Gordana Bonačić, Josip Greguš, Berislav Banić i Pero Franić. Prošli smo mnogobrojne nastupe u zemlji i inozemstvu, snimi-

li mnogobrojne nosače zvuka u zlatnim i srebrenim nkladama, vidjeli su nas i čuli mnogobrojni posjetitelji naših koncerata, turisti, ljudi iz svih djelatnosti, vjera, rasa, od čistača do predsjednika. I što je najvažnije? To da smo zajedno proveli predivne trenutke, uz smijeh i glazbu koja povezuje ljude i čini ih sretnijima. I to ćemo raditi, nadam se, i sljedećih 35 godina“, rekao nam je Krunoslav Težak, tenor i ujedno povjerenik HGD CG za Republiku Hrvatsku.

Hrvatsko građansko društvo od svog osnutka ima veoma plodnu suradnju s klapom „Ragusa“. Tri mjeseca nakon izborne Skupštine, 6. travnja 2012. godine, u povodu uskrasnih blagdana Hrvatska televizija prvi put nakon 90-tih godina dolazi u Kotor u organizaciji HGD CG i snima emisiju „Bokeljska balada“, uz sudjelovanje klape „Ragusa“ iz Dubrovnika, koja je organizirala koncert ispred katedrale sv. Tripuna.

Kavana “Dojmi” zasjala u punom sjaju

Podno starih gradskih zidina na obali mora, na kotorskoj rivi, otvorena je dugoočekivana kavana DOJMI, zdanje modernog dizajna koje bi trebalo biti zamjena za legendarnu kavanu DOJMI koje se sjećaju stariji Kotorani i svi zaljubljenici u povijesni Kotor

Piše:
Dario Musić

Pune 33 godine stari Kotorani i svi oni koji se sjećaju legendarne kotorske kavane „DOJMI“ čekali su dan kada će popiti kavu ispred kavane. Osvanuo je ponedjeljak 9. srpnja 2012., vrući ljetni dan kada se Kotoranima i svim posjetiteljima staroga grada Kotora toga jutra u punom sjaju predstavila obnovljena, bolje reći novoizgrađena

kavana DOJMI. Kroz objekat koji je u staklu, s dvije odvojene dvorane i dva kafića, vide se gradske zidine. Posebno je tu ugodno sjediti u jutarnjim ili večernjim satima i uživati u vrevi kotorske rive i privezanim jahtama te turističkim brodovima.

Nakon mnogih predizbornih obećanja ministara turizma, dosadašnjih kotorskih grado-

načelnika, direktora hotelskih poduzeća i turističkih djelatnika, napokon je kotorsko hotelsko poduzeće „Fjord“ započelo prošle godine s izgradnjom današnje kavane-restorana Dojmi. Prostor na kotorskoj rivi gdje je nekada bila stara kavana Dojmi, određen za gradnju nove kavane, bio je ograđen zaštitnim panoima koji su zatvarali pogled na gradilište.

Pročelje kavane Dojmi 1905.god.

Pročelje kavane Dojmi 2012.god.

Velika dvorana kavane Dojmi 1905. god.

Jedna od dviju dvorana kavane Dojmi 2012. god.

Mjesecima su tu brujaile mašine, građevinari su radili svoj posao, dovozio se građevinski materijal i odvozio otpadni, a mnogi znatiželjni Kotorani svaki dan su nadgledali gradnju provirujući kroz otvore na zaštitnoj ogradi te su komentirali svatko na svoj način. Stariji su bili razočarani onim što se pojavljivalo, a mlađe je intrigirala moderna arhitektura. Ono što je bilo zajedničko svima nama bilo je oduševljenje što će Kotor napokon dobiti tako potrebnu i dugoočekivanu kavanu Dojmi na kotorskoj rivi.

Vratimo se malo u prošlost da bismo onima koji ne znaju zašto Kotorani čeznu za legendarnom kavanom Dojmi opisali njezino značenje. Rođena je slučajno krajem 19. stoljeća, podno kotorskih zidina uz obalu mora. Na mjestu ondašnje i sadašnje kavane bila je obična livada, a hladovinu su činila samoiznikla stabla. Tu se šetao sa svojim prijateljima kotorski prefekt Stjepan Dojmi. Da bi mu ugodaj bio ljepši i da bi imao gdje ugostiti prijatelje i goste, te za građanstvo Kotora, dao je na tome lijepome mjestu na travnjaku pokraj mora, jer tada je morska obala bila znatno bliža bedemima, sagraditi 1864.

malu kavanu i ograditi park. Tadašnje općinsko vijeće s načelnikom Stjepanom Jakšićem odlučilo je da se kavani da ime DOJMI u čast prefekta Dojmija, prvog čovjeka Kotora i zaljubljenika u kotorske starine. Vrijeme je pokazalo punu opravdanost takve odluke. Tijekom 40 godina postojanja kavana Dojmi i park tri puta su restaurirani i povećavani tako da je građanstvo dobilo dovoljno mjesta za sve vrste zabave. Tada je Kotor bio pogranični grad s oko 4.000 stanovnika. Imao je pet hotela i domaću i stranu aristokraciju. „Dojmi“ je bilo mjesto okupljanja i mjesto gdje su se odigravali svi kulturni i povijesni događaji iz onog doba u Kotoru. Reporter tadašnjih bečkih no-

vina „Kurir“ Artur Baugarter pisao je da se u „Dojmiju“ pleše valcer isto tako dobro kao u Beču, da su kotorske dame otmjene kao da su dugo živjele na plavome Dunavu i da ovdje sviraju glazbu kao da je glazbenicima Strauss bio učitelj. U „Dojmiju“ su nastupali „Milanska skala“, Simfonijski orkestar iz Beča, teatar iz Trsta i mnogi drugi. O parku kavane Dojmi moglo bi se ispričati puno lijepoga. Tu je goste zabavljao orkestar koji je imao više od 150 glazbenika iz pet kotorskih limenih glazbi. Ondašnji Kotorani taj su sastav zvali „Bokeška filharmonija“. Velika dvorana kavane „Dojmi“ imala je nešto više od dvjesto četvornih metara i u njoj se dogodilo toliko toga velikog i vrijednog, tu su bile i dvije dvorane za čitanje novina i dnevna druženja. Pjevala su tu kotorska pjevačka društva „Zvonimir“, „Sastanak“, „Tomislav“, „Sv. Tripun“, „Jedinstvo“ i mnogi drugi. Gostovali su ugledni zborovi „Sloga“ i „Dubrava“ iz Dubrovnika, „Obilić“ iz Beograda, „Njegoš“ s Cetinja, zagrebački, splitski, novosadski, talijanski, mađarski i austrijski umjetnici. Kotorani su voljeli glazbu i živjeli su za nju, a skladana je i pjesma o kavani.

Reklama iz 1905. god.

U kavani Dojmi skupljali su se veliki umovi poznati u povijesti. Sigmund Freud, poznati austrijski liječnik i psiholog, sjedio je s obitelji u vrtu kavana i uživao u ljepotama Kotora. Ispijao je u „Dojmiju“ vino i kontroverzni fanatik, francuski pisac Jules Verne, zatim Lav Trocki, ruski političar i državnik, jedan od najobrazovanijih vođa crvenoga ruskog oktobra. Boravili su tu Thomas Mann, njemački pisac, Erich Remarque, njemački novelist, Alberto Moravia, talijanski književnik. Sjedio je u kavani „Dojmi“ sa svojom mladom suprugom i najveći rušilac prošlog stoljeća Hermann Göring, jedan od najmoćnijih ljudi u Hitlerovoj Njemačkoj koji je posebnom naredbom poštedio grad Kotor od travanjskog bombardiranja 1941. godine. Sastajali su se u njoj Ljuba Nenadović, književnik i putopisac, Stjepan Mitrov Ljubiša, Budvanin, književnik i političar, Miloš Crnjanski, pripovjedač i publicist, Marko Car, bokeljski književnik i političar, Ivo Andrić, nobelovac, književnik i diplomat te mnogi drugi. Stari ugledni Kotoranin šjor Tripo Tomas, skladatelj i dirigent, jednom je zapisao: „Kotorski događaji bili bi mnogo siromašniji kada bi im se oduzelo ono što

se događalo u kavani Dojmi.“ Ondašnje novine „Glas Boke“ obavještavale su pučanstvo u posebnim rubrikama o boravku poznatoga beogradskog bohema Rada Drainca, Gustava Krkleca, hrvatskog književnika, Tina Ujevića, hrvatskog pjesnika i bohema, Frana Alfirevića, hrvatskog pjesnika, esejista i putopisca te o mnogim drugim istaknutim ličnostima iz kulture i politike koje su dolazile u Kotor ili tu boravile neko vrijeme. Također su se tu održavale „Bokeljske noći“, tripundanski i svetosavski balovi. Dolazio je u Kotor i sjedio pred kavanom Dojmi i engleski kralj Edvard VIII. te crnogorski kralj Nikola, austrijski car Franjo Josip I., jugoslavenski kralj Aleksandar I. Karađorđević, predsjednik poslijeratne Jugoslavije Josip Broz Tito i još mnogi drugi poznati vladari i političari. Bilo je tu okupljalište intelektualne elite Kotora, građana, ali i radnika i zanatlija. Davne 1926. godine okupili su se tu šali skloni i peru vični poznati Kotorani i odlučili da će tiskati humoristični list „Karampana“ u kojem su ismijavali kotorske mane i „vrline“. Sjedio je jednom u vrtu kavana Dojmi, u biranom društvu načelnika i austrougarskoga mjesnog zapovjednika, dubrovački gos-

par i ugledni književnik Ivo Vojnović. Uživajući u hladovini i udobnosti ovoga parka, promatrajući dolazak i odlazak brodova, rekao je prisutnima: „Čujte, kjari šjori, što mi je činit rijet, 'Dojmi' će živjeti dok budu priakoštavali brodi, a ako oni ne budu arivali, moji gospari, finila je 'Dojmi'. Adio mare! Bez vapura nema ovdje života jer kamu je kameni život.“ Početkom 30-tih godina prošlog stoljeća razmišljalo se o uređenju obale u Kotoru

Park kavane Dojmi 1905. god.

Park kavane Dojmi 2012. god.

Idejni projekt za uređenje obale Kotora - arh. Milana Karlovca 1928. god.

tako da je izvjesni inženjer, arhitekt Milan Karlovac, 1928. godine dao ondašnjem gradonačelniku Kotoru, Petru Kamberu, „Projekat za uređenje obale u Kotoru,“ koji nikada nije realiziran.

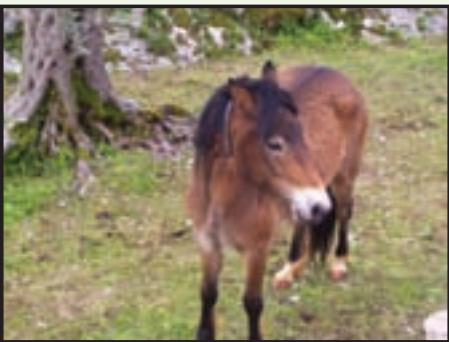
Počeli su stizati sve lošiji dani. Godine 1914. propala je Austro-Ugarska, odlazila je vojska i činovnici, smanjio se parobrodski promet. Sve je manje bokeljskih i stranih brodova pristajalo uz kotorsku rivu. Broj stanovnika pao je na 2.700. Sve je manje zabave u gradu. Nakon dva svjetska rata dogodile su se velike promjene u životu grada Kotora. Kavana „Dojmi“, jedan od simbola Kotora, poput zidina ili katedrale sv. Tripuna, sve nedaće stočki je podnosila. Došla je i godina 1945., kraj Drugoga svjetskog rata, kada više nije bilo „elite“ te je kavana postala narodna. Mogli su se vidjeti samo stari predmeti iz povijesti koji su pokazivali nekadašnji sjaj ove legendarne kavana. Kavana „Dojmi“ je

umirala iako to nije htio niti jedan pravi Kotoranin. Tih poslijeratnih godina kavana se preimenovala u „Gradsku kavanu“. Uklonjene su stare oznake i ispisane nove. Ipak, nikakve naredbe nisu mogle iz sjećanja izbrisati staro ime te su je Kotorani i dalje zvali „Dojmi“. Dugo je trebalo da tadašnji odgovorni ljudi shvate svoju zabludu i na zahtjev kotorskog puka ponovno vrate kavani staro slavno ime „Dojmi“.

Bila je teško ranjena u jakom potresu 15. travnja 1979. godine u 7 sati i 19 minuta. Međutim, mogla se popraviti i uskrsnuti. Što su tadašnje vlasti mislile, zašto su joj potpisale smrtnu presudu, ostalo je nerazjašnjeno. Umrla je pod naletima bagera koji su je dokrajčili umjesto da joj zacijele rane. Tako je umrla ondašnja kavana „Dojmi“ koja je bila pozornica, zabavljalište, sudnica, restoran, čitaonica, sve ono potrebno u starome gradu Kotoru. Čitav kulturni život

grada od 1864., kada je otvorena kavana, pa sve do katastrofalnog potresa 1979. događao se u dvoranama kavana Dojmi. Ona je bila svojevrsni hram kotorske kulture, mjesto gdje su prilikom posjeta Kotoru boravili mnogi poznati književnici i drugi uglednici.

Danas je rođena nova kavana „Dojmi“, u modernističkom stilu, u vremenu u kojemu živimo. Mladi ljudi prihvatili su je sa zadovoljstvom, mnogi turisti koji iz cijelog svijeta dolaze u Kotor rado sjede u parku današnje kavana i uživaju u ponudi jela i pića koje nude naši ugostitelji i u pejzažu koji je pred njima, a mi stariji sjećamo se s nostalgijom i čežnjom naše lijepe i drage stare kavana „Dojmi“. Ovu novu prihvaćamo s nekom neobjašnjivom rezervom i razočaranjem, ali ipak je prihvaćamo i vjerujemo da će današnji naraštaj u novu kavanu „Dojmi“ udahnuti novi duh kulture i vremena i uspjeti joj vratiti staru slavu.

Pismo Magarcu u selu Špiljari

Mašo Čekić

Nosio si brašno, vodu, zemlju, kamen, mladu, postelju, trpezu, bajuo, bolesnu staricu, negdje u polju rođeno dijete nosio si do kolijevke. Nosio si breme ljudi i breme vremena na, ne baš velikim, plećima. Nijesi tražio mnogo, a najsretniji si bio kada Ti je u blizini gospodar.

Oglasio bi se tek da ne zaborave na Tebe. Da Ti bace nešto da pregrizeš, pa opet na put do starosti i iznemoglosti.

Koliko god se činilo da njegov gazda nema vremena za njega, poseban odnos među nima razvijan je vijekovima. Starili su zajedno i rijetko bi se razdvajali. Pod starost, obojica bi, ne radeći ništa, čekala kraj: gazda u tronošću, kraj ognjišta, a on dolje, u maloj baštini, pored presušenog bunara.

Samio je kao odbačena lopta u kutu sobe i seoskoj djeci bio igračka. A nije se bunio. Sada se oglašavao jednom ili dva puta dnevno. Možda zbog žeđi. Ko bi znao ta njegova posla.

Magareća.

Bio je Mago, bio je Tovar, bio je Naš Konj, bio je Što bi jado, bez njega, bio je Magarac.

I ništa ga nije moglo zameniti na prašnjavom drumu prema dalekim krajevima ili na seoskoj stazi koja vodi do nekog pazara, izvora, do crkve, vračare ili do groblja.

Prenosio je sve što treba do vapura, poštanske pruge, kočije ili prve bokeške ferate.

Iz grada, donio je gore do Sela sve: za jesti i popiti, za graditi i sagrađiti, za okititi i urediti, za Biti i Ubiti.

E moj Mago.

Kako su Te zaboravili. Ni u državnoj statistici Te više nema. A Ti si još tu negdje, kraj nas i u nama.

Pa Te vode po plažama, za slikanje.

I rugaju se, po nekada, sa Tobom.

A ništa su bez Tebe, jado moj, jadni.

Koliko je bilo tvojih, a ?

Od Istre do Budve, kažu bilo je 30.000 magaraca krajem XIX vijeka.

Sada, Mago moj, samo oko 500. A vjerujem i manje !.

U Boki Kotorskoj, 1880 godine popisano je 1.057 mazgi i magaraca.

Godišta 1900. samo 491, zajedno sa konjima. I vojnim.

Danas, još nekoliko Tvojih rođaka živi u Boki.

A mogao si, Mago, još poslužiti. Da te ima, bar za dječiju igru ako nema potrebe da i dalje nosiš onih stotinjak kila. I po deset kilometara, kad je trebalo.

I po ljetnoj vrućini, i zimi, po kiši i ledu, stazama i bogazama, niz strminu i uz strminu.

U nekim zemljama, koliko-toliko brinu da pretekneš. Ne

daju da nestaneš jer si dio prošlosti ugrađene u sadašnjost i budućnost. Dio si biološke raznolikosti, dio onoga što zovemo naše i autohtono.

Valjaš Ti još, Mago moj.

Otkriće i ovi naši ono što su drugi otkrili odavno. Tvoje mlijeko ima dijetetska svojstva, liječi brojna kožna oboljenja i jača imunološki sistem. Kažu da si nezamjenljiv u liječenju i socijalizaciji djece.

Sve više cijene Tvoje meso, mada bih volio da ovi naši to ne otkriju.

A turisti! Plaćaju da Te vide i da se druže s Tobom.

E, moj Mago,

hvala Ti što si moju majku toliko puta, snenu i pokislu, odveo do Špiljara.

I zašto da Ti ne zahvalim što Te, kao druga iz djetinjstva, po nekada i sanjam.

P.S. Ovog Tvog rođaka slikao sam na Luštici. Samovao je na donjoj livadi, ispod puta za selo Brguli.

I da znaš,

pisao sam im i govorio da Tebi i svima Tvojima valja dići spomenik.

U znak zahvalnosti.

Još me nijesu čuli, a možda hoće.

Možda Te, dragi moj Mago, i sretne, bronzano preplanutog, negdje na kraju nekog parka.

Počešaću Te štapom.

PROBUĐENI GRAĐANI

Piše:
Vlasta Mandić

Kate: Teška li je ova 'ebena starost.

Mare: Muči, jadna, da te ko ne čuje.

Kate: Čuo ili ne čuo to ti je po sred toga. Skočio mi je cukar, mast se isala na najveći skalini, a od ove kaldece i

pritiska manta mi se u glavu. Znoj samo curi niz pleća. Ne mogu izaći vanka, nijanka nos da provirim. Koji me kastig snašo!

Mare: Što si izlazila, izlazila si. Ko ti je kriv kada svaki pjat i pinjatu oližeš. Natovarila si kila i sada to treba isavati i remućavati. Koliko ti je kulo mogla bi sa njim i braceru da akoštaš.

Kate: Ajde muč, kuco! Ne stoj mi na muku.

Bepo: Što čujem? Ne možete vanka? Nemate ni što vidjeti šjora Kate.

Kate: Mare, je li to šjor Bepo? Zatvorio je škura, ne izlazi na taracu pa sam mislila da je neđe odperjao. Potašulao se, berekin bokeški!

Bepo: Tu sam! U ljeto vam je najbolje doma stat. Škura u libro, učinite ombru i promaju, pa od portika do tinela, od tinela do konduta činjet promenu. Od ovih iz evropsko-ruske unije ne možeš ni na vrata od kuće promoliti nos. Svi su se prepali od krize, niko ne zna kako će se i kada će se ovo završiti, pa bolje iskoristiti sva-

ki okazion dok se može. Perfin, svi su se dali u dir, za guštati život. Boka i cijelo primorje je puno naroda od dite, plus ovi od vapore kada se razmire po gradu kao poplava poslije kiše. Nikad više naroda, a manje solada - svi govore.

Mare: Jes, jes, hoteli i kamare za izdavanje su deboto poluprazni. Restorani kozi-kozi, ali su ti mesare prepune. To ti je, kako bi mularija rekla „kul“, ovoga ljeta. Niko ne kuva doma, perke u mesaru možeš kupiti sve delicije od pečenja do roštilja. A furešti od Evrope, kada im zavonja panceta oli rebra na garbun, zaborave na briselske normative i propozicije od mudrovanja, krene im voda na usta, pa navale kao lutavi. A mi, domaći, vatamo malo dima pa ga razmažemo preko malo kruva. Eto ti marendina! Kod nas, fala Bogu, možeš dimit na sve bande, oli je koga briga. Svi kuco, psttttt!

Kate: Muči Mare, kada se u mesare kuvalo? Bogami si inšepijala.

Laura: Nije inšempijala šjora Kate, vengo ste mi vi neinformisani.

Mare: Ništa mi ne vjeruje, moj šjor Bepo, vazda me švaca. Svaka mesara ima veliki fumar, a iz njega dimi li dimi. Recite joj, vama će povjerovati.

Bepo: Što jes, jes. Nego, Mare, što ste se ufatili za te mesare, kao pijan plota, pa nikako ne molajete? Ima mnogo važnijih novitadi. Čitate li vi đornale? Mislim na državne i lokalne.

Kate: Ja, ne! Ni državne ni lokalne. Samo kada kupim ribu, kupim i novinu, perke mi treba za očistiti ribu. A potla s njom u kondut. Meni vam najslade padne novitad uživo, u četiri oka. Đordeta me avizaje o ljubavnim zapletima i jadi-ma. I to ne bilo kako. Čim ari-va, sva intonana, perke malo doma što rabota, odma sjedne na fotelju, kresne faercag i upali španjpolet. Na prvi dim obrne oči put plafona i taman pomislim da će panut u afan, a ona zabaci glavu na bandu. Kosa sa čela odleti i prekrije joj pola face. Destezo otvori oči na pola, sva kontenta, perke sama sebi para kao „femme fatale“. Mazno veže noge u grop i onako od šponde, bez da mencuje ikoga, počne: Onoga od Gurdića žena je ufatila sa mantenjutom u Kaštio, ispod one murve - to ti je kao primo. Onaj, što drži kafic u treću kanizelu od sv. Tripuna, pa na lijevo, prokockao je sve solde, perfin i kuću - to ti je sekondo. Ona fetiva šinjora sa Parila pošla je poslovno za Rim, a žirantima ostavila rate od kredita, a oni mali posro od presidenta se napio, udario kolima u one ka „turske turbe“ od kamena na trotoaru i rovinao i „tursko turbe“ i tatin kabriolet... Ko će platiti ne zna se...

Bepo: Finite više, za Boga miloga. Koga to više interesuje. To su vam retro novita-

de. Sve što se događa ili će se dogoditi štivano je svaki dan u novine, do u tanke, perfin, đe se mačka pokakala.

Kate: Zaludu šjor Bepo, kada ja sve volim uživo. Nemojte se intenditi u moje gušte. Od njih nikome ne može biti slabo.

Bepo: Dobro, dobro! Ovo je bila mala uvertira za ono što vam imam reč. Danas...

Laura: Šjor Bepo, đe ste više? Čekamo vas pola ure, a vi činite monade sa Katom. Odma da ste došli.

Bepo: Ne činim monade, vengo sam je htio akaužat za ovu našu stvar. Evo me, za minut stižem.

Laura: Ajte sjedite da možemo početi. Kao što smo već rekli ovo je prvi sastanak kluba „Probudeni građani“. Uvod će učinjet naš nezavršeni ali vrlo učeni študent prava šjor Emilio.

Emilio: Štimana šinjora, već je poznato da nisam završio universu, ali sam završio nekadašnju kotorsku gimnaziju i magistrirao i doktorirao na životu. To je sasvim dovoljno, i za budalu, a ne za ovakvu peršonu kakav sam ja, za viđet kuda plovi ovi brod. S toga ću početi sa analizom stanja. Nemojte mi zveckat za bičerinama i čikaricama od kafe jer me to urta. Malo ozbiljnosti. Već duže vremena ujutro, dok pijem bijelu kafu, guštam i čitam đornale i naše i strane. Poslije kada pijem crnu kafu gledam vijesti na televiziji. Prije objeda, ako mi što nije jasno, otvorim radio za provjerit. Moraš imat više izvora da uporediš ko zbori istinu, a ko laže.

Laura: Dokle dođete do večere mi ćemo lipsat. Niste rekli glavno. Kao ispaćena, višeratina generacija koja je sa jednom nogom u grob, ali još bi stroga mozga i puna životnog iskustva, moramo se reaktivirati i ako treba poginut za

buduće generacije. Naš moto je - nemamo što izgubit.

Tripo: Ja sam već sve izgubio. Penziju mi uzme sin, a ono malo što sam ušparao, sa strane, uzme mi unuk.

Laura: Baš zato moramo uzeti stvari u svoje ruke, da bi spasili njih i nas.

Krsto: Ja ću da se žrtvujem. Počet ću se drogirat da njima manje ostane, a nama ne može puno nauditi. Za Boga draga, da i ja malo poletim ha,ha,ha!

Laura: Ovo vam neću uzet za ozbiljno. Emilio uzmite riječ.

Emilio: Idemo redom: spasimo planetu - globalno zagrijavanje - izumiranje životinjskih vrsta i šuma - nestašica pijaće vode - otrovana hrana, vazduh, međuljudski odnosi - siromaštvo na jednu bandu, a faraonsko bogastvo na drugu bandu - svjetska radnička revolucija samo što nije počela - prenaseljena planeta ljudima - EU trenira „mekanu“ diktaturu - Brisel vodi debate o igračkama za prave, dokle grokću, i o raspoloženju gusaka kada čine ga-ga, dok na pravu bandu raste nezaposlenost - svi propadaju kao Grčka, a Grčka nikako da propadne - godinama nas krađu svi, ali ne zato što to oni hoće, nego zato što mogu - uzurpacija javnog dobra, morske obale iza kojih stoji država - visoko svjesni ali potentni političari - tajkuni, koji boluju od asme i bronhitisa, ogradili vikendice na samu obalu, na pjenu od mora, iz zdravstvenih razloga, a stoljetna obala baš je te fetive peršone čekala i kao luda obala, muči i tuti.

Gracija: Ben fato. Tako će oni odma naučiti plivat, perke se mogu oko pupa vezat konopom i iz prozora bacit u more. Osjetit će freškin od mora čim se probude, pa će bolje i disat, neće ih vatat komušioni. A na kraju krajeva i nama će biti bolje ako su nam oni gore zdravi, odmorni i ma-

nje nervozni. Bolje će se stranački štimavat.

Laura: Dosta je za početak. Dobro je da ste počeli od planete, preko EU, pa dako dođemo do Kotora.

Emilio: Još ovo: I Rus se razbaškario na samoj obali, jadan ogradio kuću, stavio plutajući ponton za vezat jahtu, glisere, tobogan, a na taracu pored mora stavio ležaljke i tabelu „Zabranjen pristup - privatni posjed“.

Đorđe: Baš ste me fotali sa tim Rusom. Ja čekam odobrenje da mogu popraviti stari mandrač evo će peta godina - pa ništa.

Krsto: Prije tri godine sam dao zahtjev da otvorim prozor na kondut u staru kuću, ali „Zavod za zaštitu od svega“ ne da, perke treba čuvati starinu.

Marko: Ne da tebi, ali meni je dao.

Laura: Dosta je sa lokalizmom. Svako misli samo na sebe. Džabe nam sve ako uništimo planetu - 2012 g. je u toku!?!

Pipo: Ja mislim da je to pitanje numero uno. Treba spasiti planetu!

Milenko: Samo vas slušam. Arogantno je miješati se u posao prirode. To nas je i dovelo u neprilike. Da spasimo planetu?! Mi se još ne znamo brinuti jedni za druge, a sada ćete da spašavate Planetu. Više od 90% svih vrsta koje su ikad živjele na Planeti- izumrlo je. Nestale su. Planeta neće nigdje, a mi ćemo nestati. Pakujte se ljudi. Mi smo jedna neuspjela mutacija, jedna biološka greška. Planeta će nas otresti, kao prašinu sa kantunala, a ona će da se vrti još dugo, dugo, nakon što nas nestane.

Laura: Sasvim vas podržavam gos. Milenko. Vi kao akademik imate širi uvid u planetarnu situaciju. Ali to je za nas, ipak, preveliki zalogaj. Zato predlažem da pređemo

na sitnije tačke dnevnog reda. Je li more okolo grada Kotora mrtvo oli je grad Kotor mrtav!? Pitanje biti ili ne biti?!

Krsto: Kao prvo Kotor nije još grad. Sada je naselje, a što će biti u budućnosti to niko ne zna.

Mato: Dajte malo ozbiljnosti. Glavari su nam obećali da je to već riješeno. Svi ga oslovljavaju kao da je grad. A, bogati, kulturni ljetni život mu je na svjetskom nivou. Po svim trgovima sviraju svjetski muzičari, izvode performanse svjetski umjetnici, pjevaju...

Đorđe: Imaš pravo. Evo, mjesec dana ne mogu spavat od buke. Karaklak Benzona popravlja. Svaku mučeničku ćeliju pretvaraju u kamare za glumce, perfin sada za arhitekate.

Laura: Gos. arhitekta, guknite i vi koju o ovome što se paričava u karaklak. Puštite barem jednom glas, da vam ga čujemo.

Arhitekta: Nema se što čuti. Nas niko ništa i ne pita. Politicari, doktori, agronomi, tajkuni i druga fela su glavni kreatori životnog prostora. Što oni zamisle mi samo crtamo. Maestra od karaklaka demonstrirala je ideju: „Vrijeme je da stavimo malo arhitekate u aps“. Dovešće oko 400 stranih stručnjaka od arhitekata perfin do filozofa da potvrde sintezu i multidisciplinarnost koju posjeduje Kotor.

Pipo: Bolje bi bilo da malo pristave političare u aps, perke oni sve odlučuju o podmorju, nadmorju i vazduhu, perfin, kako će nam, na lukavo, uzeti i zadnji euro. Samo na kratko, tek toliko da ofreškaju misli i da se sjete ko ih je poslao na više i za koga treba da rade.

Emilio: Pa ako će i za jednu noć! To bi me guštalo!

Dove: Evo i mene uh, uh! Narode kotroski znate li što se dogodilo!

Svi: Što, što?! Ufati malo arije, udavit ćeš se.

Dove: Neka mularija, kao umjetnici sa Cetinja, ispod sata na Trg od oružja, oće da postave digitalni sat umjesto onoga našega, lijepoga sata, koji udara svaku uru sa gvozdanim batočom. Narod je poludio. Pošla je delegacija u Muničipio da vidi o čemu se radi.

Kate: Đorđeta otvori sve prozore i vrata, perke mi se čini da nisam dobro čula sve ove ludece o kojima, evo, dvije ure laprdate. Ne mogu tamo doći, ali ću vam sve preko finjestrina špijegati.

Laura: Uvažiti ćemo vaše mišljenje.

Kate: To je već i stara novitad. Od rana jutra avizana sam o događaju ispod sata i mogu reći da je sve šoto kontrolo. Meštar od toga performansa gosn. Slovenac je rekao Đorđeti da je to samo subverzivno-umjetnički projekat, koji treba da nas pokrene da reagujemo, jer Kotor zaslužuje svijetliju budućnost.

Pipo: Kao da mi to neznamo. E, on će nas naučiti!

Kate: Oće Pipo, oće ovoga puta. Zna čovjek da nam treba dosta dok podignemo repicu. Ne znam bili je podigli i kada bi nekome palo na um da izgradi apartmansku zgradu ispred sv. Tripuna. Dunkve to su vam pitomi umjetnici, koji na svijet gledaju zanosno i od njih se ne treba bojat. Ljetno je i oni se moraju odmoriti i okupat, a i neku mrvicu staviti u špag. Kotor ti je kao rođena kulisa za svaku fačendu. Svi dođu i prođu! Naigraju se, naglume se, nasviraju se, naizmotavaju se, naafirmišu se prema svijetu, a nama ostane duga, hladna zima i ništa više. Svako pokupi svoje krpiće. Ma, baš ni jednu da ostave, barem za uspomenu, majku im njihovu poljubim.

6. srpnja 2012. Kurnatska idra

Hrvatsko građansko društvo i JU Muzeji Kotor u zajednici s Hrvatskom maticom iseljenika - Split postavili su izložbu Borisa Kragića iz Splita „Kurnatska idra“ u Galeriji Solidarnosti u palači Pima u staroj gradskoj jezgri Kotora. Izložbu je otvorila mr. Marija Mihaliček, povjesničarka umjetnosti. Izložbom „Kurnatska idra“ Boris Kragić vodi nas na Kornate, jedinstvenu skupinu od čak 152 otoka, otočića, hridi, od kojih 89 imaju od 1980. godine zaštićeni status Nacionalnog parka Hrvatske.

7. srpnja 2012. Smotra folklora

Na otoku Pašmanu održana je 11. SMOTRA OTOČKOG FOLKLORA „DOBROPOLJANA 2012“. Na poziv KUD-a „Bokolje“ iz Dobropoljana, kao posebni gosti nastupili su folklorni ansambl Bokeljske mornarice 809 iz Kotora i mandolinski sastav Hrvatskoga građanskog društva „Tripo Tomas“.

10. srpnja 2012. Dubrovačke ljetne igre

Podizanjem zastave Libertas na Orlandov stup uza zvuke Himne slobodi u Dubrovniku su otvorene 63. dubrovačke ljetne igre.

Svečanoj ceremoniji ispred crkve sv. Vlaha nazočili su mnogobrojni gosti i uzvanici iz političkog, kulturnog i javnog života Dubrovnika i Hrvatske predvođeni hrvatskim predsjednikom Ivom Josipovićem.

Šezdeset i treće dubrovačke ljetne igre po tradiciji je otvorio dubrovački gradonačelnik Andro Vlahušić koji je tom prigodom rekao kako su dubrovačku povijest obilježile i plime i oseke, obilja i siromaštva, sloga i sukobi, diplomatski i znanstveni uspjesi koji su utisnuti duboko u kamen i zabilježeni u arhivskoj zbirci.

Scenarist i režiser ovogodišnjega svečanog otvorenja bio je Joško Juvančić, a uz mnogobrojne glumce u programu su sudjelovali Folklorni ansambl Linđo, Dubrovački trombunjeri, Dubrovačka djeca, Dubrovački simfonijski orkestar, Zagrebačka filharmonija, Zbor HNK iz Splita, Dubrovački komorni zbor i Zbor Libertas, kojima je ravnao maestro Ivan Repušić.

Jedan od najljepših pogleda na vatromet u noći otvorenja Igara svakako je onaj s terase

Umjetničke galerije, u kojemu su uživali visoki uzvanici, politička elita i poznate osobe iz javnog života Hrvatske. Među njima i predsjednik Josipović.

U ime HGD CG u ovom događaju sudjelovali su predsjednik Mirko Vičević i predstavnik za Hrvatsku Krunoslav Težak, sa suprugama.

13. srpnja 2012. Otvorenje Don Brankovih dana muzike

Svečanim koncertom ispred katedrale sv. Tripuna počeli su 11. don Brankovi dani muzike u sklopu festivala Kotor Art. Na koncertu su nastupili jedan od najpoznatijih violončelista Mischa Maisky, violinistkinja Sarm Kim iz Juž-

ne Koreje, kao i pijanist i umjetnički ravnatelj festivala Ratimir Martinović uz pratnju Crnogorskoga simfonijskog orkestra pod dirigentskom palicom Alexeya Shatskyja.

Ljubitelji umjetnosti prisjetit će se svih ovih dana iznimnog čovjeka, intelektualca, muzičara, humanista, erudita don Branka koji je bio jedan od osnivača Kotor Arta i njegov počasni predsjednik.

Festival je otvorila Marija Maja Čatović, predsjednica Opštine Kotor.

Na otvorenju su nazočili i predstavnici HGD CG.

24. srpnja 2012. Natječaj Fonda manjina

Na natječaj Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Središnjica HGD CG aplicirala je četiri projekta, a Podružnica Podgorica jedan. U prvoj raspodjeli ukupan fond za sve manjine u Crnoj Gori iznosi 500.000 eura pa će se organizirati do kraja godine i drugi natječaj s upola manje sredstava. Ove godine uvedene su mnoge novosti. Uz visoke kriterije ocjenjivanja projekata, sredstva se neće prvo raspodjeljivati po nacionalnim manjinama prema veličini manjine, već će se ocjenjivati kvaliteta projekta i njegov značaj za Crnu Goru.

30. srpnja 2012. Međunarodna škola hrvatskog jezika

Nakon nedavnog posjeta rektora Sveučilišta u Zadru prof. dr. sc. Ante Uglešića Crnoj Gori, Hrvatskom građanskom društvu dodijeljena je jedna stipendija za Međunarodnu ljetnu školu hrvatskog jezika, književnosti i kulture „Zoranićeva arkadija“, koja se održava od 30. srpnja do 12. kolovoza 2012. godine u Zadru. Stipendija se odnosi na podmirivanje troškova školarine, prijevoza od mjesta stanovanja do Zadra i smještaja u vrijeme trajanja ljetne škole, u aranžmanu Sveučilišta. HGD CG je zajedno s HNV-om i HGI-jem odabrao Tripa Franovića iz Tivta.

Svjetovno i crkveno pjevanje u Boku

“Pradjedovi naši sagrađiše, mi zapustismo,
unuci obnoviše” – istraživanje glazbene prakse
katoličkog stanovništva Boke kotorske

Etnomuzikološki dio istraživanja bio je usredotočen na svjetovne i duhovne vokalne glazbene tradicije katoličkog puka Boke kotorske. *Institut za etnologiju i folkloristiku* u svojoj biblioteci te posebno arhivi ima nekoliko zanimljivih objavljenih i rukopisnih zbirki skupljenih na području Boke kotorske, krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Jedna od njih je i rukopisna zbirka tekstova narodnih pjesama Brne Lazzarija *Pjesme iz okolice Dubrovnika i Boke kotorske* (97 ženskih pjesma) iz 1889. godine. Posebno važna melografska zbirka je ona češkog folklorista, muzikologa, slikara i putopisca Ludvika Kube *Pjesme dalmatinske iz Boke* iz 1907. koja sadrži 161 melografski zapis narodnih napjeva zapisanih u Boki kotorskoj. Napjeve s ovog područja donio je u svojem

Etnokoreologinja Iva Niemčić i etnomuzikolog Joško Čaleta iz Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu predstavljaju zajedničko terensko istraživanje glazbe i plesa provedeno u svibnju 2009. u Boki kotorskoj. Poput mnogobrojnih urbano-ruralnih lokalnih zajednica s jadranske obale i otoka, i u ovom kraju posebno se ističe uloga pojedinca u stvaranju i predstavljanju glazbenih i plesnih tradicija lokalne zajednice. Istaknuti generacijski predvodnici svojom aktivnošću podržavaju, održavaju, rekonstruiraju i razvijaju tradiciju koju prenose sljedećim generacijama. Skupina starijih kazivača iz Dobrote, Gornje Lastve i Tivta u svojim iskazima nastojala je oživjeti uspomene na još nedavno žive glazbene i plesne tradicije čiji su oni danas gotovo jedini nositelji.

monumentalnom djelu *Južno-slovenske narodne popievke* i Franjo Kuhač, a dobrotom jednog od mojih kazivača dobio sam kopiju možda najstarije notne zbirke Peraštanina Dionisija de Sarno-San Giorgija. Prema mojim spoznajama to su najstariji zapisi tradicijskih napjeva zapisanih u Boki kotorskoj.

Poput mnogobrojnih urbano-ruralnih lokalnih zajednica, mjesta (*mista*) jadranske obale i otoka, i u ovom kraju posebno se ističe uloga pojedinca u stvaranju glazbenih tradicija lokalne zajednice. Istaknuti generacijski predvodnici svojom aktivnošću podržavaju, održavaju, rekonstruiraju i razvijaju tradiciju (glazbenu) dajući je na znanje sljedećim generacijama. Istaknuti članovi zajednice obično se smatraju nositeljima tradicije, nositeljima znanja. Skupina starijih kazivača iz Dobrote, Gornje Lastve i Tivta u svojim iskazima nastojala je oživjeti uspomene na još nedavno žive glazbene tradicije čiji su oni danas gotovo jedini nositelji. Glazbeni kolaž koji je prihvatila, a zatim prema svojim

nahođenjima i modelirala ova generacija, ostavio je svojim nasljednicima u zalog da uz realno prihvaćanje novih glazbenih idioma ipak ne zaborave glazbenu tradiciju svojih prethodnika. Glazba odnosno glazbena tradicija, kako svjetovna tako i crkvena, jedan je od prepoznatljivih markera na kojima se temelji njihova ovozemaljska komunikacija.

Svjetovno (svadbeno) pjevanje u Boki kotorskoj

Moji kazivači bili su pripremljeni za istraživanje svadbenih običaja pa su me odmah dočekivali pjevanjem svadbenih pjesama, tradicijskog repertoara svadbenog pjevanja - „iz(a) glasa“. ¹ Iz iskaza kazivača vidljivo je da je svadbeno pjevanje samo djelomično prisutno kao dio njihove današnje glazbene prakse. Čak je i odnos samih kazivača prema svojoj tradiciji, koja evidentno nestaje, na trenutke pomalo pesimističan. Kazivači su vrlo oprezni pri opisivanju i demonstriranju pjevanja. Tako

kazivač Joško Ribica, osoba koja me dočekala sa zdravicom spjevanom u moje ime, kaže:²

„Kad se ide u svatove, onda se *ojka* svakome posebno, mi smo ti u tome kano Ercegovci, kano Ličani. Jeste, bez muzičke pratnje, prs' u uho.“

Demonstrirajući svadbeno pjevanje, Joško pokušava *karikirati* tj. samo otprilike izvesti svoj napjev. Naime, na snimkama koje sam imao prilike gledati i slušati dobio sam dojam da je tu riječ o izrazito čvrstom, grlenom pjevanju pjevanom u visokom registru. Pokušavam sugerirati mojemu sugovorniku da se pjevalo čvršće, snažnije i u visokom registru, na što mi Jozo odgovara: „Ali ja ovo pjevam iz mog glasa!“ Zapravo, moj mi kazivač sugerira da je moguće glasom raditi upravo ono što i kako osoba u tom trenutku osjeća. Ovo pjevanje doživljava kao „demonstraciju“ pa se ne trudi postići željenu kvalitetu kakvu bi pokazao da je riječ o pravoj situaciji u kontekstu kad njegovo pjevanje vrednuju

ostali članovi zajednice. Drugi kazivač, Roko Nikolić, njegovu radnju podrugljivo komentira: „Ali obavezno prs’ u uho, da se ne čuje!“ Svi daljnji razgovori s ostalim kazivačima imali su sličan prizvuk. Sa sjetom su se sjećali njima najveselijih trenutaka na koje su vrlo ponosni, ali isto tako su svjesni da je riječ o jednome vremenu koje je prošlo, o pjevanju koje u današnjem načinu života nije prihvatljivo:

„Sve ti je danas došlo moderno, ide se u hotel, prave se čuda i to je sasvim drukčije. Jedino što mi ispred crkve zapjevamo ovo što smo sad napravili. Kad mladenci izađu iz crkve, onda ih mi dočekamo s pjesmom i to je danas više iznenađenje, poseban dar, a ne običaj kao što je bilo nekada prije. (Pade cvijetak) Kad mi to zapjevamo, svi se začude jer im zvuči kao da smo neko čudo otpjevali. Pjesme svatovske su se zaboravile.“ (Joško Ribica)

S druge strane, njihovi iskazi do pojedinosti opisuju pojedine radnje i dijelove svadbenog običaja. Pjevanje je bilo sastavnim dijelom svih faza svadbenog običaja. Za svaki od njih postoji melodijski obrazac na koji se izvode pomno sročeni tekstovi. Tekstualni kontekst vjerno opisuje situaciju o kojoj je riječ, spominjući uglavnom osobu odnosno njezinu ulogu u svadbi (*buklijaš*, *stari kum*...). Melodijski obrasci koje demonstriraju nisu se promijenili još od vremena zapisa Ludvika Kube. Ovaj podatak provjerio sam prolazeći sa svim svojim kazivačima naslove tekstova napjeva zapisanih u Kubinoj zbirci. Kazivači nisu uspjeli prepoznati niti jedan spomenuti tekst osim svadbenih pjesama.³ Taj podatak jasno govori o važnosti i prisutnosti obrednih, svadbenih pjesama u glazbenoj praksi

20. stoljeća na području Boke kotorske, posebno njezina brdskog dijela u kojem je pjevanje „iz(a) glasa“ bilo dominantni tradicijski način glazbenog izražavanja. Taj način izvedbe sigurno je stran primorskom stanovništvu mjesta koja su tijekom prošlog stoljeća „brđani“ naselili pa ne čudi da se oni takvim načinima glazbovanja pomalo i rugaju. Ovaj proces vrlo je sličan procesu asimilacije novih glazbenih stilova na području dalmatinskog zaleđa. Stanovništvo ovih prostora također se nakon II. svjetskog rata preselilo u priobalna, gradska područja, vođeno boljim ekonomski uvjetima, u kojima je njihovo glazbovanje također bilo predmetom izrugivanja. Stoljetni „konflikt“ obalno-otočkog dijela i zaleđa nastao je ponajprije zbog različitih načina življenja na ovim područjima. Glazba koju *Vlaj*, stanovnik dalmatinskog zaleđa, izvodi opisivana je u mnogim situacijama kao nekontrolirano *vikanje* odnosno *deranje*. Česta je i podrugljiva asocijacija na magareće *revanje* i *zavijanje* vukova. Slično stajalište prema glazbovanju stanovnika *dalmatinskog zaleđa* koji su u ranijim stoljećima, osobito u mletačkim dokumentima, obično nazivani *Morlacima*, imali su i mnogobrojni putopisci iz vremena romantizma koji su prolazili ovim područjima i primjećivali *morlačku* glazbu. *Primitivnost* stanovništva u ovom slučaju izjednačava se s *primitivnošću* glazbe koju taj narod izvodi, koju smatra svojom (usp. Čalet, 2007.).

Razgovarajući o različitim situacijama u kojima se pjevalo, doznajem puno podataka koji potvrđuju da su se noviji glazbeni stilovi i žanrovi prihvaćali još za vrijeme življenja u Gornjoj Lastvi:

„Je, u to vrijeme nije kod nas bilo ni puta, puno je ljudi ovdje živjelo. Onda su pjevali i muškarci i žene, muška su pjevanja bila različita od onoga što su pjevale žene.

Koje su se uobičajene pjesme pjevale u to vrijeme?

Pjevale su se starogradske i dalmatinske pjesme. Malo je bilo pjesama iz sela.“ (Roko Nikolić)

Kazivači iz Tivta (Sindik, Belan) također inzistiraju na svadbenom pjevanju, pokušavajući u svojim kazivanjima odrediti i estetske norme koje ga čine vrijednim.

„To se kod nas uvijek pjevalo! Bilo je dobrih pjevača koji su to mogli pjevati, ali je problem nastajao kad bi loši pjevači to prihvatili i onda bi to bilo više kao ruganje, a ne pjevanje. To ti je bilo *rdavo pjevanje*, ne toliko uvjerljivo nego kad bi pravi pjevači to otpjevali.“ (Tonči Sindik) „A iza toga bi opalila puška (ne ubojno). Taj prst u uho nije bezazlen jer kad čovjek stavi prst u uho može puno bolje da čuje svoj glas i da bolje otpjeva, zato ga i stavlja u uho! A to ti rade ovde, a isto sam gledao u Crnogorskom primorju (Petrovac na moru), a isto tako i u Konavlima.“⁴ Kod nas u Tivtu bi obično samo jedan pjevao, a u Gornjoj Lastvi njih tri-četiri bi zajedno stavljali prst u uho i pjevali. I svi u akordu sastave melodiju!“ (Mišo Belan)

Sa sjetom se sjećaju tih vremena, ali tvrde da danas nitko ne bi tako kvalitetno svatovsko pjevanje mogao otpjevati. Isto tako, obojica kazivača naglašavaju da su i žene znale zapjevati u svadbi. „Stavila bi prst u uho i povelala!“ te pri tome nabrajaju imena istaknutih pjevačica tijekom prošlosti svoje zajednice. Pokušavaju objasniti zašto su u ta prošla vremena ljudi više pjevali. Tumače to činjenicom da

se cijelim putem hodalo i da je pjevanje bilo zabava, usput se jelo i pilo i tako se zagrijavała atmosfera. Danas je situacija drukčija jer se većina svadbi događa u prostorima koji su „tuđi“ za ovu vrstu običaja, u hotelima i restoranima koji imaju svoja pravila, do tamo se ne hoda, nego se vozi, sve je brže, kraće, a „plaćena muzika“, kako je nazivaju, prati cijeli običaj svadbe tako da više i nema prave prilike za svatove da zapjevaju.

„Ekonomija je danas drukčija, ljudima je jeftinije samo platiti sve u restoranu, a ne komplicirati s organizacijom kod svoje kuće, a to već nije prava stvar.“ (Mišo Belan)

Akcent na dio repertoara koji smatraju posebno važnim svjedoči o posebnom odnosu koji kazivači imaju prema re-

pertoaru *pjevanja iz(a) glasa*. Svjesni činjenice da su vještine potrebne za vrsno pjevanje gotovo nestale, nastoje barem svojim svjedočanstvima potvrditi povijesnu zbilju popularnosti tog danas gotovo nestalog stila pjevanja (življenja). Namjerno sam izbjegavao pitanja vezana uz suvremenu tradiciju (*klapsko pjevanje*) ili repertoare popularne dalmatinske pjesme koja su novi vidljivi marker zajednice, marker koji zajednički doživljava cjelokupno stanovništvo ovog prostora.

Rezultate istraživanja moguće je interpretirati na nekoliko načina. Kao prvo, oni su indikator prošlog vremena u kojemu su sve predstavljene glazbene tradicije bile dominantni način glazbenog izražavanja lokalne zajednice. Kao druga važna činjenica stoji ko-

lektivno sjećanje na glazbenu aktivnost zajednice koje je još uvijek indikativno prisutno u svim iskazima kazivača. Na osnovi iskaza moguće je pratiti promjene u načinima glazbovanja, promjene u prihvatanju markera lokalnoga glazbenog identiteta. Isto tako, rezultati istraživanja upućuju na glazbene procese slične ili iste kao i u susjednim regijama dalmatinskog priobalja, otočja i dalmatinskog zaleđa. Ono što ostaje su vrlo vrijedni iskazi pojedinaca, nositelja glazbene tradicije prošlog vremena, koji će u za to povoljnim prilikama poslužiti ovoj zajednici da potraži uzore u konstruiranju, rekonstruiranju i obnavljanju svojih novih/starih glazbenih identiteta, u procesu formiranja novih (starih) obrazaca tradicijske vokalne glazbene prakse.

fusnote

1 Prema ranijim istraživanjima (Zlata Marjanović) postoje dvije varijante naziva za ovu vrstu pjevanja *iza glasa*, kako ga nazivaju u mjestima u neposrednoj blizini Bokotorskog zaljeva (npr. Gornja Lastva, Stoliv, Bogdašići,...), dok ga stanovništvo susjednih područja (Grbljani, Paštrovići, Mainjani, Pobori, Braiči i Spičani) naziva pjevanjem *iz glasa*. Zbog toga u terminološkoj kovanici navodim obje varijante nazivlja tradicijskog stila pjevanja.

2 Tekst zdravice kojom me dočeka moj kazivač Joško Ribica:
Popi Jozo, popi Jozo, Bog te živio, Bog te živio.
Iz ove čaše, vince ispio.
Ako li je popit nećeš, nemaš se čim pokrit,
ni sebe, ni žene, ni djeteta kraj sebe.
Već te žena lupala, dok ti duša ispala.
Da biš čim, nemaš čim,
već držalom motike, motike.

Rodio ti vinograd, i pšenica bjelica,
Tvoja žena djetića, prije doba godišta, godišta.

3 Moji kazivači iz Tivta, Tonči Sindik i Mišo Belan, tako prepoznaju ime na Kubinih kazivačica iz 1907. godine (sestre Njeza i Anđela Rajčević). Znaju za njihovo potomstvo, ali ne prepoznaju kolo koje su se sestre Kubi kazivale. Opravdavajući se zbog neznanja, pokušavaju definirati ove pjesme kao *starinske pjesme koje su većinom dolazile iz drugih krajeva*. Tek pri spomenu *buklijaša* mijenja se priča: „E, to je naše, to ti je svadbeni običaj!“

4 Izjava kazivača potvrđuje pretpostavke o raširenijoj praksi „pjevanja iz(a) glasa“. Iako mještanim priobalnog mjesta, Mišo Belan, s ponosom priča o „svojoj“ tradiciji koju pokušava locirati kako u brdovito susjedstvo (Gornja Lastva), tako i u susjedna priobalna područja. Kao potvrda njegovu razmišljanju poslužila mi je izjava

kolegice etnomuzikologinje Zlate Marjanović. Zlata je u svojem višegodišnjem istraživanju nailazila na kontraverzne izjave koje su se redovito odnosile na dihotomiju obala-brdo ili, kako bih u svojem slučaju okarakterizirao, dihotomiju *Boduli - Vlaji*. Naime, današnjim stanovnicima priobalja teško se pomiriti s činjenicom da je ne tako davno ovaj način glazbovanja bio dijelom njihove svakidašnje glazbene prakse: „Meni su u Petrovcu na moru i u Pržnu (područje poznato kao Paštrovići) uglavnom isto podrugljivo pričali o pevanju ‘iz glasa’. Tvrdili su da to nije njihovo, isto kao ni tuženje žena, ni sviranje gusala. Prema njihovim izjavama to je tradicija ‘onih s brda, Crnogoraca’! Posle toga saznadoh da je ipak toga bilo kod pripadnika njihovih prethodnih generacija koji su živeli na Paštrovskoj gori (tj. u zaleđu) dok se još nisu ‘spustili’ na more.“ (Zlata Marjanović)

Koncepcija feljtona

Neven Jerković

Kada su me prijatelji iz Hrvatskog građanskog društva zamolili da se, uz svoje višegodišnje istraživanje povijesti organiziranja brodskih kružnih putovanja u Dubrovniku, malo potrudim pa to isto nastavim i u susjednoj Boki kotorskoj, moram priznati da sam duboko promislio i dugo se dvoumio prije nego sam se toga konačno i prihvatio. Naime, dubrovački dio posla kojeg sam započeo strpljivim istraživanjima i sakupljanjem materijala pred nekih tridesetak godina okrunjen je prvim nastavkom feljtona „Putovanje kroz povijest cruising turizma u Dubrovniku“ koji je u lokalnom „Dubrovačkom vjesniku“ objavljen 14. kolovoza 2004. na samu 160. obljetnicu dolaska prvog broda na kružnom putovanju u grušku luku. Prvotno zamišljeno kao kratki

površni izlet u jedno do tada neistraženo područje dubrovačke povijesti, nastavljeno je svaki tjedan sljedeći osam godina sve do današnjih dana i do svog 310. nastavka i sigurno neće još završiti barem do konca sljedeće godine.

Znajući što me u ovome sve može snaći, moram priznati da sustavno istraživanje u Boki uopće nisam ni započeo te da me ono u sljedećim godinama tek očekuje. Olakotnu okolnost i opravdanje za ovo nalazim u dijelu do sada obavljenih istraživanja u arhivima i antikvarijatima diljem Europe u kojima sam utvrdio da je većina brodova na turističkim krstarenjima prije ili poslije Dubrovnika posjetila i Kotor. Iako mi je kompletna bogata arhiva, koju sam od početka studija brodogradnje u Zagrebu započeo mukotrpno sakupljati daleke 1968. godine, potpuno stradala u okupiranoj i uništenoj obiteljskoj kući u Mlinima u jesen 1991., kasnije sam radeći od 1992. do 1999. kao direktor predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Pragu i Bratislavi imao jedinstvenu prigodu posjetiti veliki broj arhiva i antikvarijata Muenchena, Linza, Beča, Bratislave, Praga, Plzena, Košica, Olomouca, Brna, Budimpešte, Leipziga, Ostrave, Innsbrucka, Milana, Trsta, Zuericha, Basela, Maribora, Ljubljane, Graza, Zagreba i Dubrovnika te tako ponovo sakupiti bogatu vlastitu arhivu. Puno je fotografija posuđeno iz privatnih

zbirki naših sugrađana, nešto sam privatnim kanalima dobio iz Istanbula, Atene, Melbournea, Hong Konga, Funchala, Pariza, Genove, Rotterdama, Bombaya, Hamburga, Praga, Toronta, Londona, Skopja, Sarajeva i Beograda a neke sam doslovno pronalazio zaboravljene u vlažnim podrumima ili čak već odbačene u smeće.

Zajednička crta većine mojih istraživanja temelji se na velikom broju organiziranih brodskih kružnih putovanja između dva svjetska rata i kasnije, u kojima su brodovi u istom danu uplovljavali u Dubrovnik ili Kotor te prazni plovili između njih dok su putnici autobusima imali organizirane izlete iz prve iskrcajne u drugu ukrcajnu luku. Iz Dubrovnika u Kotor ili iz Kotora prema Dubrovniku, ovisno o tome da li to čine u plovidbi prema ili iz Venecije.

Tako je veliki dio posla obavljen već u dosadašnjem radu, pa se prvi nastavci, prije detaljnijeg istraživanja, mogu doista vjerodostojno početi objavljivati u „Hrvatskom glasniku“. Naravno, ovdje očekujem i veliku pomoć svih onih kojima je stalo da se ovo zanimljivo povijesno istraživanje što objektivnije obavi, uz molbu da mi se iz kućnih zbirki samo za ovu prigodu posude sačuvane fotografije putničkih brodova u Boki kotorskoj (ali samo do konca XX. stoljeća) preko redakcije u elektronskom obliku.

Pionirska uloga Dubrovnika i Kotora

Moderni turizam zahvaljuje svoj početak brzom razvoju prometa nakon izuma i praktične primjene parnog stroja početkom devetnaestog stoljeća.

Piše:
Neven Jerković

10. kolovoza 1844. godine službujući dubrovačke Lučke Kapetanije je zabilježio uplovljavanje u luku Gruž broda BARONE STUERMER, polazna luka Trst, sa 153 putnika koje je opisao kao „passagieri della gita di piacere“ ili prevedeno „putnici za razonodu“. Ovaj je podatak u dubrovačkom Arhivu pronašao pok.

Bruno Moravec te ga prvi put objavio u mjesečniku „Naše more“ br. 3 iz 1955. godine. Njegovo otkriće kasnije koriste svi autori publikacija sličnog sadržaja kao što su Ivo Perić te Stanislav Lazo a u novo vrijeme (1997.) i autori luksuzne monografije „Bijela flota Hrvatskog Jadrana“ u izdanju riječke Jadrolinije.

Vijest sama po sebi ne bi bila toliko zanimljiva za tematiku kojom se namjeravamo posvetiti u feljtonima o povijesti brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj, da se ova, u to vrijeme neobična skupina dokonih turista iz Gruža nije potom zaputila prema – Kotoru.

BARONE STUERMER (po nekim izvorima CONTE STU-

Kraljica Marija

ERMER) sagrađen 1838. u tršćanskom Arsenalu, bio je putničko-teretni brod od svega 211 GT kojeg je pokretao slabašni parni stroj ukupne snage od samo 60 KS. U floti Austrijskog Lloydja je plovio pod tim imenom do 1845. kada mijenja ime u DALMATA. Nakon svega 11 godina od po-

rinuća, raspremljen je 1849. i razrezan u staro željezo.

Danas se u svijetu početkom razvoja modernog turizma smatra onaj već legendarni izlet željeznicom između Stocktona i Darlingtona kojeg je 1841. u Engleskoj organizirao Thomas Cook. Samo tri godine poslije i Dubrovnik i Kotor tako bilježe svoju prvu

pojavu organiziranog oblika turizma oko kojeg se svi relevantni povijesničari i turistički analitičari slažu da je to bio prvi društveni i zabavni izlet organiziran uz obalu Dalmacije. A to drugim riječima znači i prvi spomen modernog turizma u Dubrovniku i Boki kotorskoj.

Ne može se zaniijekati da se u vodama Južnog Jadrana i ranije nisu bilježili slični oblici putovanja jer su ljudi iz različitih pobuda oduvijek putovali. Ali, sve se te pojave moraju svrstati u arhaične oblike turističkih putovanja. Današnji svijet je djelovanje Thomasa Cooka i 1841. godinu formalno označio datumom rođenja modernog turizma i bilo bi doista iluzorno, znajući tko i kako danas kroji svjetsku povijest, pokušati to negirati pojavom nekog ranijeg organiziranog arhaičnog oblika turističkog putovanja, posebno ako se to dogodilo u nekim malim i njima marginalnim zemljama.

Moderni turizam zahvaljuje svoj početak brzom razvoju prometa nakon izuma i praktične primjene parnog stroja početkom devetnaestog stoljeća. Dubrovnik i Kotor su svojoj višestoljetnoj povijesti dobro živjeli i od trgovine i od vojske i mnogočega drugoga (u novije vrijeme posebno turizma) ali njihova jedina zajednička gospodarska konstanta je cijelo to vrijeme bila samo pomorstvo. Tako su ova dva susjedna grada, sretnim spojem razvoja parobrodarskog pomorstva i viška slobodnog vremena s jedne strane te svojih prirodnih i kulturnih atraktivnosti s druge strane, među prvima u svijetu počeli razvijati i moderni turizam. Zato i ne treba čuditi da su se turisti u tim prvim turističkim plovidbama nazivali „putnicima za razodolu“ u vrijeme kada za ovu pojavu još nije bilo standardiziranog turističkog nazivlja, pa

začudeni službujući u lučkim kapetanijama nisu u ovim slučajevima ni mogli znati o kojim je zapravo putnicima riječ.

Austrougarska je monarhija nakon odlaska Napoleonovih trupa zaposjela njihove Ilirske provincije te okupirala gotovo cijelu istočnu obalu Jadrana. Kako su Francuzi za to doba relativno dobro već riješili cestovnu infrastrukturu, Austrija se okrenula pomorskom i željezničkom prometu. Tako su u ovim krajevima ostavili uskotračnu željeznicu (nažalost u moderno doba likvidiranu), brojne luke i lučice, industrijske objekte, hotele i dr., a što je najvažnije – i snažni razvitak parobrodarstva.

KuK monarhija je vrlo brzo uspostavila longitudinalnu putničko-teretno-poštansku brodsku prugu iz Trsta prema jugu, tako da je 30. srpnja 1837. u grušku luku, a sljedećeg dana i u kotorsku, pod zapovjedništvom kap. Petra Kunica uplovio parobrod CONTE COLOWRAT sa 36 putnika. To je bio prvi doticaj dalmatinskih luka sa parobrodima, jednom doista prvorazrednom senzacijom, ali, kako se to tada mislilo, kratkoročnog dometa i sa ne baš velikom perspektivom. Jer, tradicionalna i konzervativna Dalmacija je u to doba ipak još uvijek više vjerovala vjetru i dobrim starim jedrenjacima nego modernim tehničkim novotarijama. Parobrodi Austrijskog Lloydja započinju ljeti dvaput a zimi jednom mjesečno povezivati Trst sa Dubrovnikom i Kotorom. Putnici su trgovci, vojnici, svećenici, političari te uglavnom osobe koje službeno putuju. Ipak među njima već ima i prvih službeno nedefiniranih putnika koji putuju iz radoznalosti, u vlastitom aranžmanu i u nevelikom broju.

Nije trebalo dugo čekati da se pojave prve veće skupi-

ne putnika koje bi u zaku-pu (charteru) organizirale isključivo turistička putovanja za edukaciju i razonodu po osobno izabranom itinereru izvan postojećih službenih parobrodarskih pruga. Tako je 10. kolovoza 1844. u grušku luku i doplovio BARONE STUERMER obilježavajući time i datum rođenja dalmatinskog modernog turizma. Austrijski Lloyd je 1895. stavio u promet svoj do tada najmoderniji parobrod GRAF WURMBRAND koji je imao i električnu rasvjetu, prvu koju su Dubrovnik i Boka uopće ugledali. Modernizacija austrougarske putničke flote koncem 19. stoljeća je u funkciji početka izgradnje prvih hotela u Dalmaciji, tako da je Austrijski Lloyd i naglasio da su novi moderni brodovi namijenjeni prije svega rentabilnom poslovanju tada već u izgradnji svoga hotela Imperijal u Dubrovniku.

Svaka država koja je nakon toga vladala istočnom obalom Jadrana njegovala je tradiciju naglašene pomorske orijentacije. Prva je Jugoslavija imala velike putničke brodove krstaše KRALJ ALEKSANDAR I, KRALJICA Marija, PRINCEZA OLGA i dr., druga je gradila JADRAN, JUGOSLAVIJU, JEDINSTVO, ISTRU i DALMACIJU te kupila ADRIANU. Danas

nažalost, nakon što smo se kr-vavo rastali, i jedni i drugi su ovu korisnu orijentaciju potpuno zanemarili pa više ni nemamo vlastite brodove koji bi nastavili lijepu tradiciju organiziranja turističkih brodskih kružnih putovanja dok naši izuzetno cijenjeni pomorci zarađuju teški „kruh sa sedam kora“ na brodovima pod tuđim zastavama.

Pionirska uloga Dubrovnika i Kotora u prvim počecima razvoja brodskih turističkih kružnih putovanja u svijetu, ma koliko je god i mi sami ponekad podcjenjujemo, jedan su od osnovnih razloga velikog povratka svjetskih putničkih megakrstaša u njihove luke. Za prihvrat ovih čeličnih grdosija angažira se prosječno preko 40 različitih specijaliziranih lokalnih profesija koje se ne mogu stvoriti preko noći (armizatori, piloti, vođići, vozači, shipschandleri...). Uz prirodne atrakcije, kulturno i povijesno naslijeđe i izvrstan zemljopisni položaj između Venecije i jonskih otoka, naše znanje i tradicija su jedino objašnjenje ovoga suvremenog fenomena koji nam je velikim angažiranjem lokalnog gospodarstva uspio vratiti vjeru u život. Zato ga i vrijedi malo temeljitije povijesno istražiti.

Dalmacija viđena očima stranaca

Bratovština “Mornarica” obuhvaćala je cijelo mornarsko stanovništvo u Boki, a upis u bratovštinu bio je obvezan za sve koji su plovili morem.

Piše:

Darko Gulin

Svein Monnesland profesor je slavistike na Sveučilištu u Oslu i član Norveške akademije znanosti i umjetnosti. Zaljubljenik u Dalmaciju, koji svako ljeto ljetuje u Starom Gradu na Hvaru, objavio je dvojezično djelo (na hrvatskom i engleskom) pod imenom: *Dalmacija viđena očima stranaca*. Profesor je sakupio veliku građu, više od stotinu različitih autora (putopisaca, slikara, arheologa, pustolova i novinskih izvjestitelja), o Dalmaciji, nastalu u rasponu od 800 godina.

Knjiga počinje s arapskim geografom i kartografom Al-Idrisijem (putopisom iz 1154.) a završava s engleskim slikarom Walterom Tyndalom i piscem Horatiom F. Brownom (1925.)

Težište knjige je na ilustracijama. Riječ je o izdanju velikog formata u boji s 400 stranica.

Dok se crteži i slike gradova Boke kotorske i nošnje njezinih stanovnika mogu naći na četrdesetak mjesta, Bokeljska mornarica slikom i riječi spominje se u tri djela:

1. U putopisu francuskog vojnog liječnika, znanstvenika i putopisca Balthasara Hacqueta de la Motte koji u putopisu *Opis i prikaz jugozapadnih i istočnih Wenda, Ilira i Slavena* godine 1801. u nastavcima opisuje svoje putovanje Dalmacijom. Kao knjiga ovaj putopis izlazi 1802.-1803. Godine 1814. objavljen je skraćeni engleski prijevod pod imenom *Ilirija i Dalmacija*. Drugo izdanje objavljeno je 1821. Godine 1816. objavljeno je prvo a 1830. drugo njemačko izdanje. Hrvatski prijevod objavio je Etnografski muzej Split 2008. U knjizi imamo crtež Bokelja (ili Bokeljskog mornara):

2. U putopisu francuskih slikara Henry Luis Avelota i Joseph de la Nezeire koji su 1894. putovali Dalmacijom, Hercegovinom i Crnom Gorom te slijedeće godine objavili putopis.

Putopis donosi proslavu Svetog Trojstva iz 1894. na kojem se vide pripadnici Mornarice i dva kraća teksta, koji glase:

Odjednom se otvaraju vrata od katedrale u Kotoru i pojavljuju se svećenici, u svojim zlatnim dalmatinkama, sa svetim Sakramentom, moćima, barjacima, korskom djecom u cvjetnim nošnjama, a seljaci i vojnici nose velike svijećnjake. Zvone zvona na sav glas. Limeni instrumenti sviraju glasne fanfare. Bokelji pružaju prema nebu ogromne cijevi svojih pušaka, a predvodnik sivih brkova naređuje: "Pali".

Kotor

Grad je bitno religiozan. Građani ne propuštaju nijednu priliku za vjerske parade i gotovo da nema tjedna da se ne slave dvije ili tri fešte. Sve do početka stoljeća crkve i samostani činili su jednu trećinu grada, ne računajući kapelice koje svaki vlastelin ima kod kuće.

3. U knjizi Dalmacija, engleskog pisca Horatia F. Browna, koja je objavljena u Londonu 1925., imamo članak o Mornarici i akvarel Bokeljski mornar, koji je naslikao engleski akvarelist Walter Tyndale.

Članak glasi:

Bratovština "Mornarica" obuhvaćala je cijelo mornarsko stanovništvo u Boki. Venecijanska republika unapređivala je i jačala bratovštinu, smatrajući je korisnim sredstvom za regrutiranje svoje mornarice i spremnim oruđem za vladanje Bokom, tom važnom predstražom njenih jadranskih područja. Upis u bratovštinu bio je obavezan za sve koji su plovili morem. Bratovština je posjedovala skladišta gdje je bila

Bokeljski mornar

spremljena sva potrebna oprema za brodove, a članovi su imali pravo iznajmljivati stvari za svoju upotrebu. Fondovi su nastali godišnjim doprinosima među članovima, lučkim pristojbama od domaćih brodova i teškim pristojbama od stranih brodova.

Bratovštinom je upravljao "admiral", koji je imao rang do venecijanskog guvernera, te je imao svoje mjesto pored guvernera u svim državnim poslovima. Imao je privilegij oslobađanja izvjesnog broja zatvorenika na dan gradskog sveca.

Uniforma "admirala" i drugih članova "Mornarice" bila je izuzetno slikovita.

Profesor Monnesland završio je knjigu upravo akvarelom "Bokeljski mornar" i natpisom:

"Ovom slikom ponosnog člana Bokeljske mornarice završava se naše putovanje kroz povijest Dalmacije viđene očima stranaca."

Nakon što sam više puta pročitao tekst i pogledao slike u ovoj knjizi s lakoćom mogu reći da je najljepša knjiga o Dalmaciji djelo jednog stranca. Hvala profesoru Sveinu Monneslandu.

U TEŠKIM VREMENIMA MEĐU GRAĐANIMA KOTORA BILO JE UNIKATNIH LJUDI KOJE SU NAZIVALI: ORIĐINALI I GALIOTI

KOTORSKI ORIĐINALI - ŠKERC I GALIOTI

Priredio
Dario Musić

Kotorski oriđinali i galioti, bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, koji su na svakoursne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu... Većinu oriđinala o kojima je ovdje riječ pronašli smo u arhivskom materijalu Tomislava Toma Grgurevića, koje ćemo vam u nastavcima prenositi. Prošlo je više od četiri godine (23. siječnja 2008.) otkad je preminuo u Domu staraca Grabovac u Risnu naš dugogodišnji novinar i publicist **Tomislav Tomo Grgurević**. U bogatoj novinarskoj karijeri bio je na čelu Radio Kotora, dopisnik Radija Crne Gore, dugogodišnji urednik lista „Boka“, **prvi urednik našeg časopisa „Hrvatski glasnik“**. Objavio je nekoliko publicističkih knjiga iz povijesti Kotora i Boke kotorske. Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja.

Koristeći se bogatim arhivskim materijalima našega prvog urednika „Hrvatskoga glasnika“ upoznat ćemo vas sa zanimljivim OSOBAMA našega Kotora koje su građani zvali KOTORSKIM ORIĐINALIMA,

Koristeći se bogatim arhivskim materijalima našega prvog urednika „Hrvatskoga glasnika“ upoznat ćemo vas sa zanimljivim OSOBAMA našega Kotora koje su građani zvali KOTORSKIM ORIĐINALIMA, a koje je uredno zapisao naš dragi Tomo.

a koje je uredno zapisao naš dragi Tomo.

Govoreći o Tomu neizostavno treba govoriti i o mr. Jovanu Jovici Martinoviću, – koto-raninu, poznatom bokeljskom arheologu, povjesničaru i piscu, poliglotti, dugogodišnjem direktoru pomorskog muzeja i Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Kotoru, istaknutom turističkom vodiču, može se reći i najstarijem u Crnoj Gori, uredniku humorističkog lista Karampana, dugogodišnjem Kapu kotorskog Karnevala.... koji još uvijek uredno i sa velikim entuzijazmom bilježi i piše sva zbivanja koja su i koja se dešavaju u njegovom drevnom Kotoru i Boki kotorskoj. Obijca su istaknuti poznavao ci grada Kotora i Boke kotorske. Njih u Kotoru i Boki ne treba posebno predstavljati. Jovica je i naš dugogodišnji suradnik u našem časopisu „Hrvatski glasnik“ i jedan od stručnih

suradnika godišnjaka „Bokeški ljetopis“

Metni prst u more i eto ti veza s cijelim svijetom

Imali su Kotorani razloga što su za prošlo stoljeće govorili: „Pomenulo se, a ne povratilo se!“ U tom stoljeću na Kotor i Boku kotorsku bile su se sručile mnoge nedaće. Bio je to nastavak nazadovanja, započet propadanjem brodarstva i nestankom Venecije, pod čijim je patronatom Kotor živio 377 godina. Nisu uspjeli pokušaji da se obnovi bokeljsko pomorstvo koje nije moglo, s obzirom na stanje u kakvom je bilo, obavljati tehničke inovacije i prilagoditi flotu od preko 500 jedrenjaka novim zahtjevima. Kotor, Perast i Prčanj, gradovi koji su nekada uživali ugled na Mediteranu, trajno su izgubili značaj u toj sferi privrednog djelovanja. Propast pomorstva, započeta

u XIX. stoljeću, nastavljena je i u prošlom stoljeću kada su se u vladanju tim krajevima smjenjivali Habsburgovci, Karađorđevići, Talijani i Nijemci. Zatim je došlo novo vrijeme koje je donijelo dosta novoga, ali je srušeno puno više dobroga iz ranijih razdoblja. Gase su se i neke stare i slavne kotorske porodice, palate su najprije napuštane, a zatim je veći broj njih srušen. Pomorski Prčanj izgubio je na značaju, a kapetanski Perast postao je mrtvi grad, dok je ponosni Kotor - stoljećima kulturno i privredno središte Boke - postao provincijsko mjesto.

Puno toga se mijenjalo, ali ne i Kotorani koji su ustrajno doživljavali i preživljavali sve što im se događalo. U prošlih stotinjak godina bilo je puno razloga za tugu i žalost, a znatno manje za veselje i slavlje. Građani Kotora prilagodili su se novome na svoj način. U tome im je značajno pomogao njihov mentalitet, formiran u vjekovnom druženju sa svijetom. Tu je oduvijek važno pravilo: „Metni prst u more pa ćeš imati vezu s cijelim svijetom!”

U tim teškim vremenima među građanima Kotora i prigradskih naselja djelovao je određen broj unikatnih ljudi koje su građani nazivali: oriđinali i galioti. Te imenice, kada su se odnosile na poznate Kotorane, izgovarale su se s poštovanjem. U prošlom stoljeću bremenitom nesretnim događajima, oni su bili „duša grada“. Za tu tvrdnju imamo puno praktičnih potvrda.

Kotorski oriđinali bili su zaista originalni i razlikovali su se od sličnih osoba u drugim gradovima. Čak se ni dva kotorska oriđinala nisu mogla naći jednaka jer bi onda jedan bio „kopija“.

U kategoriji oriđinala u Kotoru ubrajali su se ponajprije umni ljudi koji su se ponašali na njima svojstven način. Bili su to i predsjednici opštine, glumci, muzičari, publicisti, suci, trgovci, stočari, zanatlije. Zajednička karakteristika oriđinala bilo je njihovo izdvajanje po specifičnostima i postupcima od ostalih običnih ljudi.

TKO SU I ŠTO SU ORIĐINALI?

U rječniku „Romanizmi u Crnoj Gori – jugoistočni dio Boke Kotorske“ Vesne Lipovac Radulović zapisano je: „ORIĐINAL je čudak, čudna osoba, po izgledu i po ponašanju – italijanski originale.“ Kada govorimo o kotorskim oriđinalima treba uz ovo istaknuti da je ponajprije riječ o dobrim ljudima, duhovitim, spremnim za šalu, sposobnim da svakoga razumiju. Oni su oštromni, dobroćudni, plemeniti, a njihove šale odmjerene i oslobođene svake vulgarnosti. Dakle, nije riječ o „nenormalnim“ ljudima, niti onim s fizičkim i ostalim manama koje mogu biti predmet izrugivanja, kako

to neki misle. Naprotiv, oni su bili korektni i poštteni, uvijek uživajući i poštovanje okoline. Vesna Lipovac Radulović u objašnjenju riječi oriđinal navodi: „Kotor ima puno oriđinala... Svaki grad ima nekog oriđinala. U Kotoru su bili oriđinali: Ivo Rajko kašun, Đuro Coto, Tonina Bruštulin, Sante Šćeta, Nane Dela moda, Stevo Puro..... To su, u stvari, samo neki od oriđinala prošlog stoljeća.“ U istom rječniku autorica navodi i neke konkretne primjere upotrebe i značenja riječi galiot: „Sin mu je veliki galiot.“ „Ne volim da ide sa tom galioticom, jer će ga na svašta navest.“ „Dala se u ljubav sa onim galiotom.“ „Imam jednog malog, ne znam što ću sa njim, veliki je galiot.“ „Kada je bio mlađi, bio je veliki galiot.“

Osobe o kojima će se govoriti u nastavcima u „Hrvatskom glasniku“ su ličnosti o čijim se mnogobrojnim manguparijama pričalo s oduševljenjem, a njihove potke pamtile su se dugo... Mnoge su sačuvane i u zapisima. Opredijelili smo se za one koji najbolje karakteriziraju vrijeme u kojem su živjeli, radili i djelovali.

Prvi urednik našeg časopisa „Hrvatski glasnik“ Tomislav Grgurević

KRONIKA GRADA KOTORA

Priredio:
Jovan J. Martinović

1326.g.

15. avgusta, notarski unesak:

Opština pozajmljuje **300** perpera od prokuratora samostana **sv. Petra** na Šuranju, **Nucija Gile** i **Tripuna Vlade-Beleca**, radi otkupa carine na vino.

7. novembra, notarski unesak:

Opština ugovara sa **Grizogonom Marinovim** iz Zadra dovoz **500** modija soli po kotorskoj mjeri.

8. decembra, notarski unesak:

Tripun Buća i **Nikola Cufekti-Bizanti** prodaju **Franju**

Fumadi iz Zadra svoju kondu ru „Sv. Marko“ za **540** perpera.

Kotsorski biskup **Darša Melicijaka** (1326-1328).

Prvi pomen crkve **sv. Jakova od Lođe**, oslikane freskama, čiji su temelji označeni u pločniku ispred hotela „Vardar“.

Prvi pomen **crkve sv. Stjepana** na južnoj padini brda **Sveti Ivan**, iznad bastiona **Gurdić**.

Prvi pomen crkve **sv. Agate**, koja se locira u bloku palate **Pima**.

Prvi pomen crkve **sv. Marije Magdalene**, možda obuhvaćene bazom barokne crkve **sv. Josipa**.

Prvi pomen crkve **sv. Benedikta**, pored barokne crkve **sv. Josipa** ili ispod crkve **sv. Križa**.

Prvi pomen ženskog **Dominikanskog** samostana (na mjestu aktivnog **Franjevačkog** samostana sa **crkvom sv. Klare**) sa **crkvom sv. Bartolomeja**, čiji se ostaci možda nalaze u samostanskom vrtu.

Prvi pomen benediktinske samostanske crkve **sv. Martina**, krajem **XV** v. preimenovane u crkvu **sv. Venerande**, a u **XIX** v. u crkvu **sv. Ane**.

Prvi pomen **Benediktinskog** samostana **sv. Petra** iz **IX** v. u koritu potoka Šuranj.

Majstor stolar **Ivan Lavekja** pokriva **olovom** bočne brodove katedrale **sv. Tripuna**.

1327.g.

10. avgusta, notarski unesak:

Dužd Đovani Soranco prije ti Opštini odmazdom zbog neplaćenog duga od **220** perpera **Dragona Baldwinova**.

26. septembra, notarski unesak:

Carinik **Tomo Bugon** u ime svojih ortaka **Kima** iz Ulcinja, **Gruba Paškova** i **Nikole Buće**, svjedoči da su Dubrovčani oteli brodove natovarene solju i nanijeli štetu od **14.000** perpera, a Opština dozvoljava odmazdu.

19. oktobra, notarski unesak:

Opština postavlja za svoje glavne kapetane rata **Paška Bartolova** i **Marina Goliju**.

23. novembar, notarski unesak:

Opština dozvoljava **Grubi Bosiću** da može živjeti u Kotoru, i pored ranije zabrane poslovanja sa Dubrovnikom.

1328.g.

10. oktobra, u Avinjonu:

Papa **Ivan XXII** imenuje za kotorskog biskupa, kanonika **Sergija** poslije smrti dotadašnjeg biskupa **Dujma**. Istom bu-lom obavještava arhiepiskopa **Barija**, **Landulfa** i kralja Raške, **Uroša**.

12. decembra, u Avinjonu:

Papa **Ivan XXII** izuzima biskupa **Sergija Bolicu** ispod vlasti barijskog episkopa **Lan-**

dulfa pošto je ovaj imenovao na svoju ruku za kotorskog biskupa otpadnika (apostatu) **Ivana** iz **Viterba**.

Papa **Ivan XXII** daje biskupu **Sergeju Bolici** kao zaštitni-ke nadbiskupe **Bara** i **Dubrov-nika** i biskupa **Hvara**.

Papa **Ivan XXII** odobrava biskupu **Sergiju Bolici** podjelu crkvenih beneficija.

14. decembra, u Dubrovniku:

Biste Primuti, „knez Bi-ste“, glasnik i poslanik kralja **Stefana Dečanskog**, prima od dubrovačkog kneza **Baldvina Dolfina**, a u prisustvu **Nikoleta Leoni** iz Venecije, **Bencia Bona** iz Firence, magistra **Benedikta** ranarnika iz Fana, opštinskog brijača, te **Martola Tudizi** i **Marina Lukari**, Svetodimitarski dohodak za protekle dvije godine u visini od **3.636 perpera**, a ostatak od **367** perpera zadržava opština za štetu koju je učinio **Branko** u Župi.

Biste Primuti dobio dubrovačko građanstvo.

Umro kotorski biskup **Darša Melicijaka** iz Raške, pisac djela *Notitia ecclesiarum et episcoporum urbi et orbi*, ostavivši samostanu franjevacu sve svoje knjige.

Pomen kotorskog biskupa **Pomponija**.

VREMEPLOV

Vrijeme brzo prolazi, događaji se nižu jedan za drugim, život i običaji se mijenjaju, zapisano ostaje za vječnost.

Zanimljive dokumente, fotografije i događaje potrebno je otrgnuti od zaborava, zato ćemo ih u ovoj rubrici objavljivati.

Iz osobne arhive našeg suradnika Jovana Marinovića za ovaj broj odabrali smo bokeljske izraze za došljake u Boku, koji su objavljeni u humorističko - satiričnom listu „Karampana“ iz 1931. godine.

Pošto je – kažu – još labavo
Međusobno upoznavanje
Svim Prečanima dajemo
Ovaj rječnik na znanje.

Želimo im kad dolaze
Na naše lijepe plaže
Da rječnik sporazumijevanja
Među braćom pomaže!

Val se kaže „mareta“
A ples je „bal“,
Kapa se zove „bareta“
Poklade „karneval“.

Slika na zidu je „kvadar“,
Sto kažu „tavulin“,
„kapac“ namesto kadar,
A za nahoda „mulin“.

Mišolovka je „trapula“,
Dopisnica „kartolina“,
Kutija to je „škatula“,
Gospodica „sinjorina“.

Bunar vam je „poćuo“,
Planina je „montanja“,
Kamena klupa je „pićuo“,
A morski pas je „kanja“.

Gaće to su „mudante“,
A pantalone „gaće“,
Rukavice su „gvante“,
A mrlje su vam „maće“.

Knjige se zovu „libra“,
Fenjeri su „ferali“,
Temperatura je „fibra“,
Bolnice su „špedali“

Apoteka je „spicarija“,
Čaršavi su „lenculi“,
Sitnice „galantarija“
A marke su vam „buli“.

Spremnici kažu „kredenca“,
„kadena“ mjesto lanca,
Presuda je „sentenca“,
A običaj „užanca“.

Uspjehe zovu „furori“,
Obali kažu „riva“,
Naravi vrućoj „kalori“,
„bira“ je ime piva.

Utrka je „ragata“,
Nožić je „temperin“,
Roka za isplatu je „rata“,
A bubanj „tamburin“

Red se zove „ringijera“,
A šešir „kapelin“,
Rudnik je naški „minijera“,
Suncobran „ombrelin“.

Uljena sveća je „lukijerna“,
Stepenice su „skale“,
„timidan“ kažu za smerna,
A pijanstvo je „bala“.

Vješaljka je „piketabari“,
A perivoj je „dardin“,
Podočnjaci su „kalamari“,
A razigranost „morbin“.

Listovi su vam „folji“,
Molitvenik „oficijo“,
„čikara“ kažu šolji,
A mana zove se „vicijo“.

Zavjesa je „koltrina“,
„bandijera“ je zastava,
Stakleni ormar „veltrina“
A „divorcio“ je rastava.

Kočija je „karoca“,
A mastilo „indostar“,
„botilja“ vam je boca
A „poštijer“ je poštar.

Kopčica je „ambreta“,
Željeznica je „ferovija“
Rupica je „bužeta“,
A dječurlija „mularija“.

Kuka vam je „ganač“,
Šnicla vam je „bržola“,
Poljski krevet je „ranač“
A ljubičica „viola“

Stakleno zvono je „boceta“,
Poslužavnik „gvantijera“,
Kotač je „bicikleta“,
A sobarica „kamarijera“.

Čaša se zove „got“,
Kvaka vam je „štuket“
Mali lonac je „pot“,
A klupa „banket“.

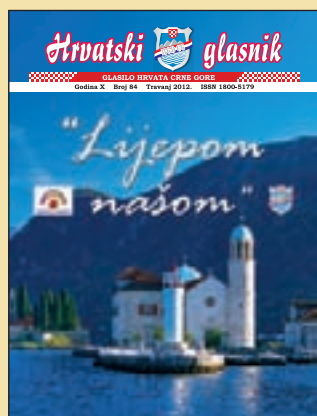
Ogrtač vam je „šal“,
Zrakoplov je „balun“
Kurje oko je „kal“,
A kormilo je „timun“.

Oduška je „respir“,
Nezgoda je „pegula“,
Naški hitac je „tir“,
Dijeta, zna se – „regula“.

Čamac se zove „barka“
Pribadača „pontapet“,
„arbuo“ je katarka,
Prsobran je „parapet“

Zamka se zove „gaša“,
Staklena leća je „lenta“,
Ženski je pojas „faša“
A kaša je „pulenta“.

Ako mi ova muka
Ude što prije u „pratiku“
Pisaću, evo vam ruka,
I jednu „našku“ gramatiku!

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
 U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
 U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
 U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
 U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

MEDIJSKI PARTNERI

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

UZ PEŽ STAMBENI KREDIT:
AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJE UVJETI ODODREŽENJA I KORIŠTENJA,
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

[illegible] **PRIVREDNA BANKA ZAGREB**
Posluje u skladu s Zakonom

motorni benzin EUROSUPER BS 95
motorni benzin EUROSUPER BS 98
dizelsko gorivo EURODIESEL BS

INA CRNA GORA d.o.o. PODGORICA
Podgorica - Blok IX, zgrada "Šajó", 81000 Podgorica

tel: +382 20 268 253
+382 20 268 263
+382 20 268 450
fax: +382 20 268 288

e-mail: inacg_podgorica@t-com.me

INA CRNA GORA d.o.o. TIVAT
Durmidran-Mrčevac, 85320 Tivat

tel: +382 32 66 03 15
fax: +382 32 67 11 42

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax. + 385 1 481 40 56.

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

